

Upravništvo: Ljubljana, Puccinijska ulica 5.
Telefon št. 51-22, 51-23, 51-24
Inšeratski oddelki: Ljubljana, Puccinijska ulica 5 — Telefon št. 51-23, 51-26
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Računalni: za Ljubljansko pokrajino pri pokrajinskem svetovalnem št. 17.749, za ostale kraje Italije Servizio Conti, Contr. Post. No 11-3118
IZKljučNO ZASTOPSTVO za oglaševanje: Italije in inozemske tise
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Ishaja vsak dan samo posebej
Narodna značka mesečno 100
in inozemstvo vključno s Ponedeljskim
trgovino Lit 36.50.
Uredništvo:
Ljubljana, Puccinijska ulica št. 5, telefon
št. 51-22, 51-23, 51-24.
Rokopisi se ne vračajo.
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ad estera:
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

Proslava druge obletnice ustanovitve Ljubljanske pokrajine

Svečana proslava v Vladoi palači ob navzočnosti zastopnikov oblasti, javnih ustanov in prebivalstva — Poročilo Visokega komisarja o delu v preteklem letu in smernice za bodoče delo

Attività di artiglieria e di nuclei esploranti in Tunisia

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica in data di 3 maggio 1943-XXI il seguente bollettino di guerra n. 1073:
In Tunisia attività di artiglieria e di nuclei esploranti.

Nostri bombardieri hanno efficacemente agito su concentramenti di automezzi nelle retrovie avversarie; in combattimenti è stato abbattuto dalla caccia germanica un velivolo nemico.

Topniško in izvidniško delovanje v Tunisu

Glavni stan italijanskih Oboroženih sil je objavil 3. maja naslednje 1073. vojno poročilo.
V Tuniziji delavnost topništva in izvidniških skupin.

Naši bombniki so uspešno delovali nad zbirališči motornih vozil v nasprotnikovem zaledju. V bojih so nemški lovci sestrelili eno sovražno letalo.

Svečanost v Vladoi palači

Zbrali so se zastopniki oblasti, ustanov in vseh slojev prebivalstva iz vse pokrajine

Ljubljana, 3. maja.
Z resnobno svečanostjo, kakor je to v skladu z vojnim časom, je bila danes proslavljena druga obletnica sestave Ljubljanske pokrajine. V Ljubljani so bila vsa poslopja okrašena z državnimi trobojnicami, mnoga mestna in druga javna poslopja pa so bila še posebej bogato odličena. Glavna proslava je bila v Vladoi palači. Slavnostna dvorana palače je bila okusno prirejena z državnimi in fašističnimi simboli in zastavami. Ob proslavi sta bila bronasta kipa Kralja in Cesarja ter Duceja, na podiju pa je bila prirejena častna tribuna za najvišje predstavnike.
V slavnostno razsvetljeni dvorani so se ob pol 11. zbrali in dvorano popolnoma napolnili predstavniki oblasti in prebivalstva iz vse pokrajine.

lasti, predstavniki sindikalnih in gospodarskih organizacij ter predstavnikov slovenske kulture, ki so zastopali slovensko prebivalstvo nove pokrajine, njegove koristi in njegovo kulturo. Razen slovenskih predstavnikov so bili pri poročilu navzoči hierarhi, predstavniki oblasti, strokovnjaki in italijanski funkcionarji. Med drugimi so bili navzoči: generala Lubrano in Perni, pokrajinska zaupnica ženskih fašistev, zvezni podtajnik s polnoštevilnimi člani Zveznega direktorija, Kvestor, Rektor univerze prof. dr. Kos, predsednik Akademije znanosti in umetnosti dr. Vidmar, predsednik pokrajinske zveze delodajalcev dr. Slokar, predsednik Zveze svobodnih poklicev in umetnikov inž. Pirkmajer, predsednik delavske zveze dr. Alujevič, podpredsednik Pokrajinskega sveta korporacij Mohorič ter mnoge druge osebnosti, med katerimi so bili tudi zastopniki novinarjev z direktorij listov ter mnogo drugih, ki posvečajo svojo delavnost na odsekih gospodarstva in kulture v pokrajini.
Ko so vrhovni predstavniki zavzeli svoja mesta ob častni tribuni, so vsi zbrani na poziv Zveznega tajnika vzkliknili Visokemu komisarju. Ta je odredil nato pozdrav Kralju in Cesarju, Duceju in Oboroženim silam, kar je skupščina stojala z navdušenjem storila.

Sprejet z gromovitim aplavzom, je kmalu po pol 11. prispel v dvorano Visoki komisar Eksc. Emilio Grazioli. Z njim so prišli poveljniki XI. Armadnega zbora Eksc. general Castone Gambara, Zvezni tajnik Orlando Orlandini, knezoškof dr. Gregorij Rožman, divizijski general, poveljnik posadke Ruggero, župan mesta Ljubljane general Leon Rupnik in predsednik vrhovnega sodišča Anton Lajovic, prav tako od navzočih živahno aplavdirani.
V dvorani so bili zbrani župani in komisarji občin, predstavniki krajevnih ob-

Poročilo Eksc. Graziolija

Visoki komisar Eksc. Emilio Grazioli je nato podal svoje poročilo. Izvajal je:

Ekselence, tovariši, gospodje!
Ob drugi obletnici objave Kr. Dekreta o ustanovitvi Ljubljanske pokrajine, ki je prinesla slovenskemu prebivalstvu možnost širkega življenjskega razmaha ter plodnosno bodočnost, spominjajo pri tem njegovo kulturo, jezik, nevede in običaje ter ob izpopolnjevanju razvoja gospodarske delavnosti te dežele, sem že lel zopet zbrati, ob prisotnosti najvišjih vojaških in političnih zastopnikov, oblasti, vodje in zastopnike vseh ustvarjalnih slojev pokrajine, da podam pregleden in vendar natančen obračun o vsem, kar se je izvršilo ter da dočimim kar je izvršiti v bodočnosti.
Predvsem Vas vabim, da naslovite najdanejši in najbolj goreči pozdrav Nj. Vel. Kralju in Cesarju ter Duceju ter da se spoštljivo spomnite padlih članov Oborožene sile. Fašistične stranke ter prostovoljnih protikomunističnih oddelkov, ki so se junjsko žrtvovali pri obrambi civilizacije proti boljševškemu barbarstvu, ter duhovnikov, županov uradnikov in nameščencev državnih in občinskih uprav, mošt, žend in otrok, ki so jih doslej že na stotine pobili tako imenovani osvoboditelji slovenskega naroda, s krutostjo, ki popolnoma odgovarja sovjetskemu običaju.
Imena teh nedolžnih žrtv, ki so se pregrešile samo s tem, da so ljubile svojo rodbino in svojo zemljo ter da so jo hotele obvarovati pred nekoristnim, blaznim in nepopravljivim uničevanjem, ki ga je mogla in more zamisliti le prenapeta in zločinska blaznost, bo slovenski narod vklesal v cerkvah in po trgih vsake tudi že tako male vasi, da bodo ostala tudi za bodoča pokolenja neizbrisani spomin in večni dokaz, kaj je značila »komunistična civilizacija« na slovenski zemlji.
Vam, Ekselence Gambaro, visoki in hrabri poveljnik slavni Oboroženih sil ki so razmeščene v italijanski Sloveniji kot varna posadka dežele za pravično varstvo prebivalstva, naj gre krepak in občudjujoč pozdrav vseh Italijanov, ki imajo visoko čast in ponos, da služijo tu, z vojaškim srcem, fašistični domovini prav tako pa nastavljam tudi iskren in hvaležen pozdrav v imenu prebivalstva, ki ga zastanajo tu zbrana oblastva in voditelji.
Evo, Ekselence, tovariši, gospodje, pregledno in utemeljeno poročilo o tem kar je bilo izvršeno.

1. Prehrana

Prehrana prebivalstva je bila, kakor sem pojasnil že lansko leto, predmet stalnega zanimanja vladne oblasti.
Če je ta problem v glavnem težak, zlasti v vojni, je predvsem v tej deželi takoj izgledaj uprav kočljiv, kajti ob naši zasedbi so bile zaloge kar malenkostne, ponekod samo za nekaj dni. Krajevna možnost pridobivanja najnujnejših živil pa je bila neznatna.
Fašistična vlada je v tem pogledu takoj plemenito priskočila na pomoč, saj je poslala že prve dni po zasedbi potrebna živila. Jasnno je, da bi bil slovenski narod brez te hitre pomoči prepuščen dobesednemu gladu.
Želim Vam podati točne številke, koliko je bilo poslanega iz Kraljevine v to pokrajino do 30. aprila t. l.:

Mešana moka	290.358 stotov
Korzuna moka	84.304 "
Moka za testenine	9.160 "
Testenine	29.716 "
Riž	78.234 "
Sladkor	59.600 "
Milo	6.550 "
Olje	7.355 "
Slanina	2.991 "
Mast	508 "
Surovo maslo	6.524 "
Sir	4.676 "
Kondenzirano mleko	350 "
Krompir	34.025 "
Marmelada	3.100 "

Italijanski narod je v svoji vzvišeni solidarnosti ter preprosti s čutom tipično rimskega in fašističnega človekoljubja, takoj bratsko delil svoje živilske zaloge s slovenskim prebivalstvom. Pri prehrani se ni delalo nobene razlike med slovenskimi in italijanskimi državljani.
Vabim še enkrat slovenski narod, da razmišlja dobromamerno o neizpodbitni resnici, ker je ona more postaviti, na laž vse kar trdi in piše komunistična ali druga propaganda o fašistični Italiji.
Razdeljevanje živil trgovcem in potrošnikom se je stalno izpopolnjevalo ter zadovoljivo napreduje.
Uvrstitev pokrajine v državni načrt za razdeljevanje sadja bo v veliki meri krila njene potrebe.

Težave so se pojavile pri dobavi mesa, in mleka iz znanih vam razlogov. — Pristojni organi se stalno trudijo, da bi jih vsaj delno odpravili.

2. Javna dela

Ze lani, pa tudi ob ustanovitvi Pokrajinskega korporacijskega sveta sem poročal o načrtu za javna dela, ki je bil sestavljen ob začetku drugega leta obstoja pokrajine ter o tem, koliko je bilo tozadevno že izvršenega.
Čeprav se ne morem spuščati v posameznosti, želim vendar podati, oziroma oinoviti vam natančne tozadevne številke. Doslej izvršena dela, dela v načrtu ali pa v teku izvajanja, zagotovljena iz sredstev, ki jih je dala na razpolago fašistična vlada, so:

	Izvršeno	Izvršilo
a) cestne regulacije	19,877.914	20,455.000
b) vodovodi — javna kopališča — vodne naprave	6,423.000	9,323.000
c) zgradbe (vseučilišče, bolnica, moderna umetnostna galerija)	4,900.000	19,000.000
d) javna skupinska zaklonišča za protiletalsko zaščito	—	10,000.000
e) železnice	51,600.000	41,560.000

Skupno 82,810.913 80,338.000
Tej pomembni številki je treba dodati še javna dela, ki jih je izvršil Visoki komisariat iz naknadnih kreditov Fašistične vlade, in sicer:
izvršenih del itd. za 32,050.000,
projektiranih in začetih del za 31,000.000,
skupno: Izvršenih del za 114,650.000,
Projektiranih in začetih del za 111,338.000.

Med izvršenimi deli in onimi, ki se bodo izvršila, zaslužijo posebno omembo dela, ki se kažejo glavnega mesta; dopolnitev in preuredba Splošne bolnice, Otroške bolnice in Perodnišnice; izpopolnitev vseučiliških poslopj, poleg onih predvidenih 3 milijonov za poslopje kemičnega oddelka tehnične fakultete; dovršitev javnega kopališča v Koleziji ter zgradbe Moderne umetnostne galerije.
V podoželju je še posebna pozornost polagala na vodovode, vodne naprave, melioracije in cestne preureditve.

3. Gospodarski položaj

Ze pred enim letom sem očitral izjemno gospodarsko stanje pokrajine ob zasedbi. Pravočasno odredjeni ukrepi in dejansko zanimanje so že takoj preprečili polom, ki se je tedaj zdel neizbežen in so, zaradi miru in jasnosti, ki sta takoj nastopila, omogočili postopno delo za ureditev in vključitev pokrajine v okvir državnega gospodarstva.

V splošnem je industrijska delavnost ostala krepka, trgovina zadovoljiva, upoštevajoč seveda neizbežne vplive vojnega stanja; pojačilo se je gozdno gospodarstvo in nekoliko se je izboljšalo poljedelstvo. Opozoriti je na znatno količino umetnih gnojil, ki so prispela iz Kraljevine ter na uvoz 9.334 stotov ovsu.

V posebno kočljivem položaju so se našli kreditni, zavarovalni in združni zavodi spričo dejstva, da je bil njihov delokrog nenadoma zmanjšan.
V tem pogledu se je postopalo s potrebnim preudarkom ter po pazljivem in zrelem razmotrivanju vprašanj, ki so se pojavila drugo za drugim. To je pomirilo vlagatelje in omogočilo zavodom in ustanovam nadaljnji obstoj.

Važna in tudi mednarodno pomembna življenjska vprašanja so bila ugodno rešena ali pa se rešujejo, kot n. pr. vprašanja zavarovalnih zavodov, ureditve dolgov in terjatev v inozemstvu, ureditve bivših jugoslovanskih državnih vrednostnih papirjev.

Po mojem mnenju bodo ta vprašanja v kratkem urejena in bo omogočeno po natančni ocenitvi pristopiti k dokončni bančni, zavarovalni in združni ureditvi pokrajine ter ukiniti; še vedno obstoječe delne moratorije; to zlasti v interesu malih vlagateljev, tedaj manj premožnih slojev prebivalstva.

Smernice gospodarstva v pokrajini so bile objavljene ob priliki; ustanovitve Pokrajinskega korporacijskega sveta. Zdi se mi potrebno da jih v glavnih potezah znova poudarim, tako da bodo dobro znane vsem odgovornim organom.

- Celotna vključitev gospodarstva italijanske Slovenije v državni okvir;
- vsestransko povečanje poljedelske produkcije ter ureditev poljedelskih kultur. — Vsak najmanjši kosček zemlje se mora obdelati;
- postopna izvedba zboljšav po načrtu, ki se izvaja, s ciljem takojšnjega donosa;
- zopetna vzpostavitev živinorejskega stanja; opozarjam, da bo v bližnji bodočnosti; v pokrajini uvedeno umetno oplojanje goved in da bo ustanovljena posebna poizkusna postaja;
- izkoriščanje gozdnega premožnja do skrajnih mej ohranitve; ojačenje gozdozgojavanja;
- poenotenje ureditve in izkoriščanja obratujočih rudnikov ter geološka raziskovanja;

g) ureditev bančnih, zavarovalnih in združnih zavodov.
Jasno je, da bo izvedba zgoraj navedenih smernic koristila splošnemu gospodarskemu položaju pokrajine, katere naloga je, da ne bremeni državnih zalog, razen v kolikor sama ne bi mogla zadostno proizvajati.

Vključitev pokrajinskega gospodarstva v državni okvir ima kot posledico izenačenje plač in mezd ter življenjskih cen.
To je namen poslednjih odredb, ki so bile izdane za ukinitve ali znižanje pristojbin in davkov na najnujnejša živila ter poostrevo nadzorstva nad točnim izvajanjem živiliških predpisov s posebnim ozikom na nedopustno zvišanje cen in na uničenje takozvane »črne borze«.

Nadaljevalo se bo drakonsko zatiranje kršiteljev, ki jih je treba smatrati kot največje sovražnike manj premožnih slojev, ker onemogočajo pravično razdelitev živil v škodo revnejših slojev in korist ozkega kroga privilegirancev.
Vsi potrošniki morajo podpirati oblast pri pobijanju te nemoralne špekulacije.

4. Korporacijski red

Z ustanovitvijo Pokrajinskega korporacijskega sveta, ki je uradno pričel delovati dne 23. februarja t. l., je bil fašistični korporacijski red v celoti razširjen na pokrajino.
O doseženih rezultatih se je že večkrat govorilo. Da prizadeti sloji resnično cenijo ta sistem, dokazuje dejstvo, da štejejo sedanje nove sindikalne organizacije znatno večje število članov, kakor so jih imele razne strokovne organizacije, ki so delovale pred zasedbo.

Voditelji in odbori sestavljajo z največjo verno pravilo, varujoč pri tem uspešno svoje organizirane člane; delujejo v duhu uspešnega sodelovanja ter v korist pokrajinskega gospodarstva in višjih državnih interesov.
V okviru korporativne organizacije imajo prozvajalni sloji možnost zastopati; ne samo posebne potrebe svojih kategorij, marveč tudi uspešno sodelujejo pri hitri in koristni rešitvi predloženih jim problemov.

Tudi pokrajinska združenja šol, javnih uradnikov, železničarjev, poštarjev in uslužbenecv državnih industrijskih podjetij delujejo z verno in vidnimi uspehi.

5. Zdravstveni položaj

Kljub dogodkom, ki so se odigrali na ozemlju, se zdravstveni položaj pokrajine lahko označi kot zadovoljiv.
Ugotovljeni primeri nalezljivih boleznih v splošnem ne presegajo števila teh boleznih v normalnem času, kar je pripisati vztrajnemu delovarju zdravstvenih organov, ki so uničili legla nalezljivih boleznih in s tem v kalj zatrl epidemije. Hkrati pa so izvedli najširše zaščitno delo.
Proti legarju je bilo cepilnih 16.517 oseb prot: dizenteriji 1432 oseb in proti davici 4473 oseb.

Omeniti je treba, da je bilo obvezno cepljenje proti davici odredeno z naredbjo z dne 25. aprila 1942-XX.
V teku leta so protituberkulozni dispanzerji izvedli 7833 pregledov.
Generalno ravnanje javnega zdravstva v Notranjem ministrtvu je oskrbovalo v svojih lastnih sanatorijih in na lastne stroške 72 jetičnih bolnikov.

Razne državne zdravstvene ustanove so pregledale skupno 10.596 otrok.
Osebnost sem se preprical o uspešnem delovanju raznih bolnic in raznih zdravstvenih ustanov, ki delujejo v pokrajini. Dal sem navodila za njih nepreklicno dokončno ureditev in pojačanje njih delovanja. Začetni program se bo postopoma in točno izvedel.

Proutuje se preureditev občinske zdravstvene službe v pokrajini radi boljše zdravstvene oskrbe prebivalstva.
Zelo uspešna in zelo cenjena je služba, ki jo je zdravstvena kolona opravila v glavnem mestu, zlasti pa v ostalih večjih krajih pokrajine. Samo v preteklem letu 1942 se je izvršilo 66.489 pregledov od specialistov in je bilo izvršenih 16.853 raznih ordinacij.

Izboljšuje se babiška služba, posebno v kmečkih občinah.
Nova zdravstvena središča se bodo ustanovila v Ribnici; pa tudi v nekaterih drugih krajih, predvsem v Krmelju, kjer se bo zgradila nova bolnica.
V živinoreji so se pojavili nekateri občutljivi slučajji okuženja, ki so bili takoj ugotovljeni in podvrženi odločnim ukrepom živinozdravniških organov.
Posebni zakoniti ukrepi bodo izdani v svrhu ohranitve živine. Razdeljenih je bilo nad 40.000 serumov in cepiv proti nalezljivim boleznim prašičev.

6. Socialno skrbstvo

Pomožna akcija je bila v vsakem oziru ogromna, uspešna in upoštevana.
Čeprav je tovrstno delovanje razumljivo s stališča občje človečanske vzajemnosti, želim vendarle omeniti nekatere pomembnejše akcije, in sicer:

- Delovanje Pokrajinskega pomožnega zavoda, ki je potom svojih občinskih zavodov temeljito skrbel za ubožnejše sloje s tem, da jim je v svojih obdnebnih nudil hrano, živila, obleke, prispevke za stanarino in za zdravila.
- Pomoč prebivalstvu, prizadetemu zaradi vojnih dogodkov, in sicer potom ustanovitve javnih ljudskih kuhinj, potom razdelitve živil, oblek, zdravil in potomčasne ureditve stanovanj.
- Brezplačna prehrana revnim otrokom, prav posebno s stram GILL-a (nad 4000 dnevnih obrokov), in s strani Pokrajinskega pomožnega zavoda (nad 500 dnevnih obrokov).
- Brezplačno razdeljevanje živilskih zavrtkov in daril ubožnim družinam s številnimi otroki ob priliki »Praznika mater in otroka« in ob priliki velikonočnih praznikov.
- Odkup zastavljenih predmetov revnejših slojev.
- Izredne podpore najrevnejšim slojem. Za gornje potrebe se bo porabilo v tekočem letu okrog 11 milijonov lir. Delodajalci so prispevali h gornjemu znesku vsoto 471.720 lir.
- Razširitev družinskih podpor je doprinesla vidne ugodnosti delavcem in čim bodo razmere dopuščale, bodo uvedene tudi v korist kmečkih delavcev, ki so trenutno še izvzeti od gornje ugodnosti.
- Pri tej priliki moram tudi omeniti ustanovitev Pokrajinske zveze Državnega zavoda za zaščito matere in otroka, ki bo nudila svojo uspešno pomoč materam pred in po porodu in prav tako deci, z ureditvijo oskrbovališč, posvetovalnic in domov za zaščito dece in mater.

Nadaljevanje na 2. strani

Nadaljevanje s 1. strani

Ze za tekoče leto je v to svrhu predviden izdatek približno treh milijonov lir, katere je nakazal Državni zavod iz Rima.

7. Javna prosveta in izobrazba

Resnično prizadevanje Fašistične vlade za slovensko šolo in prosveto je očitno in vidno ne samo spriču visokih zneskov, ki so določeni za izpopolnitev univerzitetnih stavb, o katerih je bil že preje govor, znanosti prispevkov dovoljenih kulturnih ustanovam (omenjam prispevek v znesku 200.000 lir Glasbeni Matici), letnih stipendij za nadaljevanje univerzitetnih študij, ter končno znatnih prispevkov dovoljenih Operi in Drami, ki so jima omogočili, da lahko nadaljujeta s svojim delovanjem.

Jasno, je da morajo tako šola kot tudi ostale slovenske kulturne institucije, upoštevajoč koliko jim je bilo podeljenega, lojalno in koristno sodelovati z italijansko šolo in italijansko kulturo.

8. Upravni organi

Posebna pažnja je bila posvečena izpolnitvi delovanja občin in ostalih upravnih organov pokrajine.

Združeni so bili važnejši sedeži občin v Črnomlju, Metliki, Kočevju in Logatcu sosednjimi, in je na ta način bila odstranjena nacepljenost, ki je preje nastala samo iz političnih in davčnih ozirov, ni pa imela nikake stvarne podlage.

Dosele se ni izvršila nobena druga združitve občin in tudi nobena nadaljnja združitve trenutno ni predvidena. To vprašanje se proučuje samo v tistih krajih, kjer to zahtevajo nujne potrebe uprave, in sicer v izjučno korist prebivalstva.

Znatni prispevki v višini nad 1 milijon lir so bili nakazani revnim občinam, da se jim omogoči redno poslovanje.

Zapriseženi župani so bili imenovani v šestih občinah, in sicer: v Ljubljani, Novem mestu, Črnomlju, Metliki, Kočevju in Logatcu.

Predvideno je, da bodo ustanovljeni tudi občinski svetovi. Pokrajinski svet, ki bo z ozirom na razširitev Fašističnega korporativnega reda obnovljen, bo prišel v kratkem s svojim uspešnim delom.

9. Delovanje Narodne Fašistovske Stranke

Narodna Fašistična Stranka, ki zaradi posebne organizacije pokrajine vključuje samo italijanske državljane, in torej ni ustanovila nikake politične organizacije za Slovence, razvija v korist prebivalstva ogromno podporno delovanje, ki je v vsakem pogledu zaslužno in katero visoko ceni tudi prebivalstvo samo.

Omenjam dobrodelno delovanje Fašističnih žena, Fašijev in podpornih odborov stranke, kamor se prebivalstvo z zapužanjem obrača za najrazličnejše nasvete in potrebe; ter G.I.L.L., ki je stalno razvijala svoje obširno delovanje na vzgojnem, kulturnem, športnem in razvedrilnem polju in šteje danes nad 7.000 članov.

Omeniti moram podporne akcije, predvsem potom šolskih kuhinj, o čemer je bilo že govora, in potom letnih taborišč, ki bodo letos še bolj razširjena.

Omembe vredna je tudi ustanovitev Moškega vzgajališča, ki nudi gostoljubnost okrog 100 slovenskim otrokom ubožnih družin in otrokom, ki se nahajajo v izrednih družinskih okoliščinah.

Uspešno je podporno delovanje Univerzitetne organizacije, ki šteje približno 400 članov.

Velikega pomena je razvedrilno delovanje Dopolavora; stalno se širi delovanje C.O.N.I.-ja in zelo je upoštevano delovanje Odselka kmečkih gospodinj, tovarniških in obrtniških delavk.

Nad vse hvale vredno je delovanje Stranke v korist naših slavnih Oborčevnih sil.

Takšno delovanje se bo nedvomno nadaljevalo in stopnjevalo v smislu navodil Tajnika Stranke, Ekscelence Karla Scorze, kateremu navdušeno vzklikamo naša hla!

Ekscelence, tovariši, gospodje!

Tu sem Vam, kakor je bilo potrebno, na kratko prikazal to, kar je izvršil režim. — Po fašističnem običaju sem Vam navedel številke in konkretna dejstva, ki jih ne more niko zanikati.

Za izvršeno delo želim dati javno priznanje svojim neposrednim sodelavcem hierarhom, oblastem, upravnikom in voditeljem uredniškov dnevnih časopisov in domačih periodičnih revij, ki so lojalno sodelovali; enako tudi državnemu delu slovenskega prebivalstva, ki je s svojim lojalnim vedenjem pokazal, da zna ceniti izvršeno delo in je ob raznih prilikah jasno in dejansko priznal svojo globoko hvaležnost Duceju in Fašistični vladi.

Posebej izrekam iskreno zahvalo Ekscelenci Gambari za njegovo osebno neprekinjeno in uspešno sodelovanje, kakor tudi sodelovanje Oboroženih sil, pri reševanju življenjskih problemov pokrajine.

Na to, kar sem povedal, opozarjam slovenske poštene in dobro misleče moze in žene. Bolj kakor besede postavljajo številke in dejstva na najjasnejši način in za to, kar grdi goljufiva in zavratna komunistična propaganda in tisti, ki so se v dobri ali slabi veri izkazali za orodje te propagande, stremetje za tem, da zastrupijo slovensko ljudstvo in ogrozi njegovo bodočnost.

Nasproti ustvarjajočemu delu, ki ga je izvršila vlada, obstoji kar je sedaj popolnoma očitno, razdratno delo tako imenovanih »svoboditeljev slovenskega ljudstva«.

Umori, grozotni zločini proti duhovščini, mozem, ženam in otrokom, uničenje celih družin, požigi cerkv, šol in celih naselij, moze in žene pod smrtno kaznijo prisiljeni, da se pridružijo njihovemu zločinskemu delu, živina in drugo umetle, ki so ga skozi rodove z znojem pridobili slovenski kmetje, pokradeno; naprave, ki predstavljajo nepogrešljivo imetje slovenskega ljudstva, uničene.

Iz teh dejstev je jasno razvidno, kaj bi se bilo zgodilo, če bi bili tako imenovani »svoboditelji slovenskega ljudstva« mogli uresničiti svoje zločinske načrte na tem ozemlju. Gotovo je to mnogim, ki poprej niso hoteli sprejediti, odprlo oči in ti so v svari le samo sedanemu rodu, ki je deloma občutil posledice posledice, temveč tudi prihodnjim rodovom.

Mi, ki smo se takoli po vojni leta 1918 zoperstavili komunizmu in ga udarili, se nismo udili tema grozotnemu in nečloveškemu delu, kajti kriminalnost je prava podlaga komunističnega režima.

Se pred par dnevi so časopis za tiste, ki radi pozabijo, pisali o umorih, ki so jih komunisti izvršili v sovjetski Rusiji, in potem naravno nadaljevali v malih okupiranih baltskih republikah, v Besarabiji in na poljskem ozemlju. Je to ista kriminalnost, ki je izvala pokolj deset in deset tisočev poljskih častnikov in drugih državljanov; je to ista zlobna kriminalnost, ki vodi anglo-ameriške bandite k razdejavanju mest in krajev brez obrambe, ki mrtvo predvsem na cerkve, bolnišnice, zavetišča in katerih letala se spuščajo, kadar so docela gotova pred našim napadom, v nižino zato, da moré neoboroženo prebivalstvo, žene in otroke. In tako tudi Anglo-Američani so se opredelili k »branilcem svobode ljudstev in evropske civilizacije«.

Gospodje,

dve leti sta pretekli, kratka, a dogodkov in dela polna doba. — Veliko vode je preteklo pod mostovi Save in Ljubljanice, veliko resnic je prodrlo in veliko laži se bilo razkrinkanih, veliko »komunističnih republik je obstajalo samo v domišljiji tistih, ki so si jih izmislili.

Slovenski mozje in žene!

Ne zaupajte onim, ki Vas hočejo odtrgati od skupne vere, od ljubezni do Vaše družine, od plodnega in mirnega dela v Vaših delavnicah in na Vaših poljih.

Tudi ne zaupajte onim, ki z lažnimi optimističnimi vestmi skušajo ustvariti zmešnjavo in neizogibno razočaranje.

Samo ena živa in resnična stvarnost obstoji danes, kakor je obstajala večraj in kakor bo obstajala v bodoče: Fašistična Italija s svojim orožjem, s svojo pravico in človekoljubnostjo, toda tudi s svojimi trdimi in neizprosni zakoni Rima proti vsakemu, ki ogroža njeno suverenost in njen ugled; širokogrudna proti vsakemu, ki je lojalen, ali skrajno odločna, da udari vsakega, ki skuša povzročiti nered in motiti mirno življenje ljudstva.

V tem pogledu naj nihče ne dvomi, zlasti pa ne oni, ki so se pred kratkim vrnili v svoje domove in katerih se bo goljufiva komunistična propaganda brez dvoma lotila.

Slovenske žene in mozje! Fašistična Italija ima ne samo kot zmagovalka — temveč tudi zaradi vsega, kar je za Vas storila, sveto pravico, da zahteva od Vas ne le lojalnost in spoštovanje, marveč tudi popolno sodelovanje. Fašistična Italija, ki se pripravlja, da vstopi v svoje četrto vojno leto z vsemi silami in z

Zahvala župana Leona Rupnika

V imenu navzočih predstavnikov prebivalstva Ljubljanske pokrajine je spregovoril ljubljanski župan, general Rupnik. Izvjal je:

Vaše Ekscelence! Gospodje!

Za tako temeljit obracun, ki vsemu slovenskemu ljudstvu predločuje tista dejanja, ki jih sovražniki ljudstva zlobno skušajo tajiti in pretvoriti v nasprotje, prosim Vašo Ekscelenco, da Vam smem izraziti najvdanejšo zahvalo prisotnih in velike večine pošteno mislečih in lojalnih Slovencev.

Globoko v naša srca segajoče besede, ki ste jih Ekscelencia pravkar naslovili na nas, nam vsiljujejo vprašanje: Kaj bi se bilo pač zgodilo z nami, ako nam ne bi bila pred dvema letoma fašistična Italija šelela etničnege obstoja, ako bi ne bili takrat dobili tako odličnega predstavnika fašistične vlade v osebi Visokega komisarja in prav tako uglednih visokih poveljnikov slavnih italijanskih čet in naše hrabre protikomunistične milice?

Odgovora na to vprašanje se moram pri tej slovesnosti vzdržati, kajti vsem navzočim in meni samemu manjkajo pojmi in besede, da bi opisali od židovske mržnje organizirani pekel, pač pa se moramo spomniti tistih, ki so preprečili, da naše ljudstvo in naša lepa dežela nista bila popolnoma uničena.

V prvi vrsti gre naša hvala slavnim junakom in žrtvam, ki so padli na naših domačih tleh.

Polni spoštovanja prosimo Vašo Ekscelenco, da tolnači našo zahvalo in zagotovilo naše zvestobe in vdanosti Nj. Veličanstvu Kralju in Cesarju.

Vašo Ekscelenco prosimo, da sporoči naše hvaležno spoštovanje za vse podeljene nam dobrote voditelju in prvemu borcu za novi svetovni red, velikemu Duceju italijanskega naroda.

Nadalje velja naša zahvala v prvi vrsti Nj. Ekscelenci Visokemu komisarju Emiliju Grazioliu, ki je pri vseh strogosti, potrebni za upravo v vojnih časih, pokazal tako plemenito razumevanje in vzvišeni čut rimske človečnosti do našega ljudstva, posebno še do našiotomašnečih, da mu dolgujemo iskreno hvaležnost in odkritosrčno spoštovanje.

Zgodovini slovenskega naroda je to pač prvi in edini primer da si je mož, predstavnik vladavine, ki je ljudstvu varljivo prikazana kot sovražna, tako hitro pridobil njegovo neomejeno spoštovanje in ljubezen.

Pri tej priložnosti se zahvaljujemo tudi vsem sodelavcem Nj. Ekscelence Visokega komisarja ki so se postrtovalno in nesebično trudili za blaginjo in red v pokrajini.

Ob strani Nj. Ekscelence Graziolija stoji kot vodja Oborožene sile Nj. Ekscelencia general Gastone Gambara, vojak v klasičnem pomenu besede, izkušen in nepremagan borec, strah vseh požigalcev in banditov še izza protiboljševske vojne v Španiji, toda tudi resnični vitez in pravi kavalir ki si ni pridobil samo sre svojih vojakov, temveč s svojo človečnostjo, s svojo prizadevnostjo za pomoč in zaščito, ki jo je vedno nudil revežem, bliskovito tudi srca in spoštovanje slovenskega ljudstva.

Ko izražamo Nj. Ekscelenci naše prisrčno zahvalo se zahvaljujemo tudi vsem njegovim podrejenim častnikom vojakom in slovenskim prostovoljnimi milicnikom.

Zavedajoč se, da bi bil od plutokratskih židovskih sovražnikov vsepod človeštva zaželeni pronad Evrope tudi propad odnosno popolno uničenje pobožnega marljivega, nadarjenega in prizadevnega slovenskega ljudstva, se v polnem zaupanju in neomajni veri v Boga ter v gotovosti, da bo zmagala Italija in njeni zavestniki z zaupanjem izročamo zaščiti in vodstvu fašistične Italije ter hočemo sodelovati z vsemi močmi kot dostojni in lojalni sodelavci za lastni blagor, za srečo države in za blaginjo Evrope.

Prav posebno prosim Ekscelenco Visokega komisarja, da blagovoli sporočiti izraze naše vdanosti še danes brzojavno Nj. Veličanstvu Kralju in Cesarju ter Duceju.

Tudi izrazi moči in odločnosti župana ljubljanskega mesta so bili sprejeti z zelo živahnim plaskanjem in pritrjevanjem. Visoki komisar se je zahvalil Zveznemu tajniku in generalu Rupniku in ko je Zvezni tajnik Orlandini odredil pozdrav Visokemu komisarju, je slednji ukazal pozdrav Kralju in Duceju, ki so se mu

vsemi svojimi energijami, tesno zbrana okoli Nj. Vel. Kralja-Cesarja, okoli svojega Duceja, je z isto gotovostjo kakor večraj odločna doseči za ceno katere koli žrtve varno bodočnost svojega naroda, varnost evropske civilizacije ter zmagaj, ki je od Duceja postavljeni cilj. Fašistična Italija se bo vrnila v svoj oddaljeni imperij, kjer stoji kot sigurna straža njeni slavni padli, ki jih vodi nepremagan duh vojskovodje Amedeja Savojskega, vojvode d'Aosta.

Ni nikakega dvoma o izidu boja med zlatom ter krvjo, med komunizmom in njegovimi židovskimi in plutokratskimi podložniki ter proletarskimi narodi, med barbarstvom ter tisočletno civilizacijo.

Slavne Oborožene sile Fašistične Italije, narodno-socialistične Nemčije, Japonske in zavestnih narodov Trozveze, ki se borijo junško na vseh bojnih poljih sveta, vedo, da jim je zmagaj zagotovljena, ker jim to jamčijo doseženi osvojitve, njihova lastna sila, mogočna sredstva, s katerimi razpolagajo, in predvsem genij njihovih velikih Vodij.

Gospodje župani in komisarji občin! Ko se vrnete na svoje domove, izročite vojni prisrčne pozdrave in iskrene želje prebivalstvu, toda predvsem ohranite v svojih srcih in vcepitate tudi v srca prebivalstva vero in živo in delujoče dejstvo Fašistične Italije na tem ozemlju in v gotovost njene zmagaj.

Katoliški, imperiatni in fašistični Rim je večten.

Ekscelence, tovariši, gospodje!

POZDRAV KRALJU! POZDRAV DUCEJU!

Pozdrav Črnih srajc

Zbrani predstavniki in zastopniki, ki so Eksc. Visokega komisarja med njegovim poročilom ponovno preknjali z gorečim odobravanjem in pritrjevanjem, so se na zaključku navdušeno odzvali njegovemu pozivu k pozdravu Kralju in Cesarju ter Duceju. Ko so se manifestacije polegale, se je dvignil Zvezni tajnik Orlando Orlandini ter v imenu ljubljanskih Črnih srajc je sporečil goreč pozdrav in toplo zahvalo Visokemu komisarju za vse obsežno delo, ki ga je izvršil v ljubljanski pokrajini kot predstavnik fašistične vlade. Zagotovil ga je, da bodo Črne srajce tudi v bodoče z enako požrtvovalnostjo in v nemo izvrševale svoje, odkazane jim naloge v korist ljubljanske pokrajine in njenega prebivalstva.

navzoči plameteče odzvali. S tem je bila pomembna svečanost končana.

Ob zaključitvi je Visoki komisar povabil župane in občinske komisarje na obed, po katerem se je pomudil z vsakim navzočim v razgovoru. V imenu vseh navzočih je komisar za Smihel-Stopiče (Novo mesto) dr. Švajger naslovil na Visokega komisarja tople izraze zahvale in je podčrtal stalno posebno zanimanje Eksc. Graziolija za vse občine tudi najmanjše, in njegovo prisrčno dobrohotnost za predstavnike kmečkega ljudstva.

Izbrpno poročilo Visokega komisarja o dviletnem političnem upravnem, gospodarskem ter organizatornem delu podaja jasno in zgornovo sliko o pravcu razvoja, ki se je v naši pokrajini začel z nastopom italijanske oblasti. Pazljivi in dobrosamerni čitatelji si bo iz poročila ustvaril prepričanje, da nova oblast res ni držala križem rok, marveč je prav na vseh prisočih zarezala globoke brazde temeljite preobnove, združene z nujnostjo, da se naša pokrajina prevede v gospodarski in politični sklop italijanske imperije.

Ne samo ogromna upravna inorganizatorna delavnost se zrcali iz tega poročila, marveč tudi resno stremenje po zboljšanju položaja manj inovitim slojem prebivalstva. O tem govore prav različno številke o uporabljenih in na razpolago danih sredstvih, pri čemer je zlasti razveseljivo dejstvo, da sta bili dve panogi, ki sta povsod merilo resnične prizadevnosti oblasti, prav posebno oskrbljeni s potrebnimi sredstvi. Ti dve panogi sta zdravstvo in prosveta, za kateri je v naši pokrajini res odlično preskrbljeno.

Visoki Komisar se je v svojem poročilu dotaknil tudi omih temnih sil, ki so v nesrečo prebivalstva naše pokrajine ne samo poizkusile ovirati prizadevno delo oblasti, marveč so se s svojimi herostratskimi čini obelježile kot izraz nasprotnih prav teh dveh najvažnejših panog: zdravstva in prosvete. Njegov poziv našemu ljudstvu, naj se odvrne od razbojniške propagande ter naj s svojo lastno močjo zatrti ta škodljivi pojav, je zelo umesten. Ni bil izrečen prvič in lahko ugotavljamo, da je vedno imel uspeh ter je vselej pripomogel k nadaljevanju iztreževanja v naših mestih in na našem podeželju.

Zadnje leto je bil storjen v tem pogledu že velik korak naprej in ni dvoma, da bo šel razvoj dalje v pravcu k popolni ozdravitvi. Ljudstvo dobro spoznava, kje je merodajna samo strast uničevanja vsega slovenskega in kje se očituje trdna volja za ustvarjanje novih temeljev gospodarstva ter javnega miru in reda. Današnja obletnica je mnogo obetajoč mejnik v tem razvoju in preteklo razdobje nosi tako očitne znake uspešnega dela, da nihče ne more mimo tega dejstva.

Župani in občinski komisarji bodo ustregli dobri stvari, ko bodo o najvažnejših točkah poročila Visokega komisarja pucili najširše ljudske sloje ter jim prinesel zagotovilo, da bo zmagovala Italija krepko vztrajala na začrtani poti in da je od nje ne bo odvrnila nikakršna sila. Le na ta način bo mogoče vzpostaviti red, ki bo vsakomur zajamčil življenje in imetje ter zaščitil največje svetlinje in dobne prebivalstva ljubljanske pokrajine.

Povratniki iz angleškega ujetništva v Bariju

Bari, 2. maja. s. V glavni vojaški bolnišnici »General Nonomo« so bili gostoljubno in tovariško sprejeti oficirji, ki so se vrnili iz angleškega ujetništva. Med njimi je nekaj polkovnikov, katerih domovinski čut je nad vse drugim čustvi, razen nad svetim ozirom do družine. Eden izmed ujetnikov je bil zelo ganjen, ker je lahko kočno zopet slišal po telefonu glas svoje stare matere. Drugi ima sina, o katerem družina že 8 mesecev ničesar ne ve. Pa to ni važno, je dejal junaki oče, vse je treba žrtvovati domovini. Ujetniki so se pod vtisom manifestacij, ki so jih bili deležni ob povratku v domovino. Izrazili so svoje zadovoljstvo spriču gorečega patriotičnega ozračja, v katerega so prišli v Italiji. Italijanski narod, pravijo ujetniki, dviga vsak dan bolj svojo plemenito veličino. Narod ve da je notranji odpor solidarnost z bejevniki.

1082 sovjetskih letal sestreljenih v mesecu dni

V aprilu je bilo potopljenih 63 sovražnikovih tovornih ladij s 423.000 tonami in 21 vojnih ladij

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 3. maja. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Pri kubanskem mostišču so bile tudi večraj sovjetske čete, ki so napadale v več vajavah, odbita s hudimi izgubami.

Meseca aprila je sovjetsko letalstvo izgubilo 1082 letal. Izmed teh sta bili 902 letal sestreljeni v letalskih bojih, 121 jih je sestrelile protiletalsko topništvo, 10 pa čete kopne vojske in enote vzne mornarice. Ostala so bila uničena na tleh.

Na tuniški fronti so bili krajevni sovražni napadi zavrnjeni deloma v protisunkih. Pri napadih sovražnih letalskih sil proti nizozemski obali in zapadnemu območju ozemlju je bilo sestreljenih 11 angleških letal pri treh lastnih izgubah. Nekatera sovražna letala so preletela preteklo noč Vzhodno Prusijo. En bombnik je tresčil na zemljo.

V borbi proti angleškim in severnoameriškim pomorskim zvezam je vojna mornarica v mesecu aprilu potopila 63 trgovskih ladij s skupno 423.000 br. reg. tonami, izmed katerih so jih podmornice same potopile 415.000 ton in torpedirala 18 nadaljnjih ladij.

Letalstvo je deloma hudo poškodovalo 10 trgovskih ladij.

Tudi v borbi proti sovražnim bojnim ladjam sta bili vojna mornarica in letalstvo zelo uspešni. Podmornice so potopile eno nosilko letal, eno križarico, tri rušilce in eno podmornico. Druge nemške pomorske oborožene sile so uničile dva rušilca, 3 podmornice in 7 brzih čolnov. Letalstvo je potopilo 2 podmornici in 1 brzil čoln. Dva sovražna rušilca, 1 lovec na podmornice, 11 brzih čolnov in 1 stražni čoln so bili poškodovani.

Zastopstvo Črnih srajc pri Visokem komisarju

Včera dopoldne se je Zvezni tajnik v spremstvu zaupnice ženskih fašijev, zveznih podtajnikov direktorija, Zveznega podtajnika ljubljanskega fašija ter zveznih nadzornikov napotil v vladno palačo, da prinese Visokemu komisarju pozdrav Črnih srajc ljubljanske pokrajine o priliki druge obletnice ustanovitve in priklonitve pokrajine. Zvezni tajnik Orlandini se je spomnil stvariteljskega dela, ki ga je izvršil Eksc. Grazioli za ojačenje nove pokrajine po visokih navodilih Duceja ter je obenem izrazil ponos vseh fašistov, ki jim je čast ali pa jim je bila čast sodelovati z njim v uspešnem delu, ki ga vlada izvaja v tej novi deželi.

Visoki komisar se je zahvalil za pozdrav in poudarjal duha sodelovanja pri hierarhih, pri funkcijarah, pri strokovnjakih in pri vseh Italijanih, ki žive in delujejo v novi pokrajini, ponosni, da na tem področju dajejo svoj fašistični doprinos ogromnemu delu, ki ga ustvarja Duce za bodočnost Domovine. Zvezni tajnik je porabil priliko tega poseta, da je predstavil Eksc. Grazioliju nove Zvezni direktorij ter njegove člane. Visoki komisar se je z njimi prisrčno razgovarjal. Sestanek se je začel in končal s pozdravom Kralju in Duceju.

Zastopstvo ljubljanske mestne občine Visokemu komisarju

Ljubljanski župan gen. Rupnik je hotel Visokemu komisarju ob obletnici pripraviti počastilno manifestacijo občine in se je večraj zjutraj v spremstvu podžupana comm. Tranchide, generalnega tajnika občine dr. Jančigaja in mestnega fizika dr. Rusa podal v vladno palačo, kjer je zastopstvo sprejel Eksc. Grazioli. Potem, ko je župan posvetil svojo zahvalno misel Duceju, je izrazil Visokemu komisarju najbolj živo zahvalo za njegovo delo v korist mesta in za njegovo stalno zanimanje za vse njegove probleme, kakor tudi za

preprečeno skrb, ki jo je izkazoval zlasti najpotrebnejšim slojem prebivalstva. Nato mu je izročil umetniško reprodukcijo ljubljanskega grba.

Visoki komisar je sprejel ljubezveni dar in je županu ter njegovim sodelavcem izrazil besede posebnega zadovoljstva in zahvale za njihovo stalno in vneto sodelovanje, ki so ga izkazovali ob vsaki priliki njegovemu delu, mestu in prebivalstvu v korist. Visoki komisar se je nato z navzočimi pomudil v razgovoru.

Delo ministrstva za narodno vzgojo in ljudsko kulturo med vojno

Rim, 2. maja. s. Senatu sta bili predloženi poročili senatorja Le. chta in senatorja Maraviglie o proračunu ministrstva za narodno vzgojo in ljudsko kulturo. Poročevalec Leicht je omenil velikodušen prispevek dijaške mladine k vojni in izrazil prepričanje, da ta žrtve ne bo zaman. Država podpira z vedno večjimi napori navzlic finančnim težkostim zaradi sedanjih okoliščin vse panego umstvenega udejstvovanja. Poročilo prikazuje nato razne panoge osrednje uprave, ki premaguje vedro težave, izhajajoče iz pomanjkanja osebja zaradi številnih vpoklicev pod orožje in iz naraslih nalog. Goreče udejstvovanje je prevevalo šole vseh stopenj, od osnovne, katerih učitelji so bili utrujeni v veliko družino državnih uradnikov, do srednjih šol, ki so se izpopolnile in omogočile mladim dijakom večje uspehe z jasnejšo vzporeditvijo šolskega udejstvovanja in udejstvovanja liktorske mladine, do višjih šol, ki so najbolj občutili učinke vojne zaradi vpoklicev pod orožje. Zahvalno misel je posvetil mnogim mladeničem, ki so žrtvovali svoje življenje domovini, nakar je poročevalec govoril o raznih vprašanih vseučilišč, ki se bodo morala načeti in rešiti po končani vojni. Omenil je udejstvovanje generalne direkcije za umetnost v prid umetniškega pouka in zaščito spomenikov pred napadi. Več no stroškov v ta namen je krilo ministrstvo za narodno vzgojo. Temu delovanju ustreza ogromen

napredek na šolskem področju v zadnjih 20 letih. Poročevalec je izrazil prepričanje, da bodo žrtve, ki jih tako moško prinaša italijanski narod, pravično nagrajene.

Poročevalec Maraviglia je izjavil, da je vojna v prvi luči prikazala delo ministrstva za ljudsko kulturo, čegar naloga, ki je po svojem bistvu izrazito moralna in politična, je vstopila v prvo črto med nalogami novega reda, katerega je ustvaril fašizem. Prikazal je nato razne oblike tega udejstvovanja in predvsem pripomnil, da je italijansko novinarstvo prešlo iz mirnega stanja v vojno stanje, ne da bi mu bilo treba spremeniti lastne miselnosti in metode. Prikazal je delo, ki ga je ministrstvo opravilo na področju knjige, in je omenil reformo zakona o književni in umetniški lastnini ter udejstvovanje na področju kulturne izmenjave z inozemstvom. Poročevalec je nato govoril o ukrepih za razvoj opere in drame in za razvoj kinematografske industrije, ki je povečala svojo proizvodnjo in jo umetniško zboljšala. Uvažanje filmov iz inozemstva je bilo urejeno, podpiral pa se je izvoz italijanskih filmov v inozemstvo. Opozoril je nato na obširno in mnogolično udejstvovanje italijanskega radija, turisticke, na studij in propagando o rasi in je zaključil z zatrdilom, da je glavna zasluga ministrstva za ljudsko kulturo, da je domlelo svoje poslanstvo duhovnega strnjevanja in ga oravljalo s polnim uspehom.

Razdelitev nagrad iznajditeljem

Rim, 2. maja. s. V ministrstvu za korporacije so bile izdane nagrade iznajditeljem, ki so se udeležili natečaja za iznajditelje, katerega je razpisala fašistična konfederacija profesionalistov in umetnikov. Po pozdravu Duceju, ki ga je izrekel podtajnik Amicucci, se je predsednik konfederacije profesionalistov in umetnikov zahvalil ministrstvu za korporacije za stalno podporo italijanskim iznajditeljem ter je opozoril na posebne značilnosti naše tehnike, ki je sredstvo v službi civilizacije in domovine ter se uveljavlja na prvem mestu za dosego zmagaj. Tajnik sindikata iznajditeljev nac. svetnik Ferrario je poročal o rezultatih natečaja za iznajdbe in poudaril, da je bilo izmed 639 tekmovalcev v tem letu sprejetih 331 iznajditeljskih predlogov, 31,8 odstotka, to je največji odstotek, ki je bil kdaj dosežen in ki priča o zrelosti in resnosti tekmovalcev. Razsodišče je določilo, da bodo zmagovalci deležni 10 Ducejevih pohval, 22 nagrad in 35 diplom.

inž. Alfred Calzoni, dr. inž. Piero Crochi, delniška družba Acna Milan, delniška družba Ansaldo, Genova, Fiat, Turin, družba It. Magneti, Milan, elektromehanična družba Luigi Dionisi, delniška družba Montecatini Milan, delniška družba Safar Milan, profesor inž. Fernando Stassi-Daglia.

22 denarnih nagrad so prejeli: po 25.000 lir inž. dr. Giulio Gamberalle, ladjski kapetan Francesco Gattechio, obrtnik Carlo Martignetti, po 20.000 lir inž. Pasquale Barbacido, Dario Borobin, Marcello Crediti, italijanska metalurgična tovarna Giuseppe Goffieri, obrtnik Vittorio Fantin, Otello Sisto, poročnik Aimone Regoli, inž. Roveglio, inž. Pierluigi Tose; po 5000 lir dr. Polidoro Benvenuti, obrtnik Luigi Capelli, inž. Lamberto de Luca, Iazio Ircego, Stellario la Losa, obrtnik Luigi Leggerini, dr. Angelo Manfredi, Garibaldo Tiberio, inž. dr. Aldo Rigni, Salvatore Romano in Domenico Sirchio.

Končno je podtajnik Amicucci izročil komendo italijanske krone inž. Carlu Calosiju in je prečital imena iznajditeljev, katerim je bilo izročeni 33 priznanih diplom. Vsi iznajditelji med njimi mnogi oficirji in vojaški borci ter neki slepec, so želi veliko odobravanjem. Slavnost se je zaključila s pozdravom Duceju.

Naši grafiki so zborovali

Ustanovni občni zbor Pokrajinskega sindikata delojemalcev v tiskarski in papirniški stroki — Letos je minilo 75 let grafične organizatorične misli

Ljubljana, 3. majnika. Pokrajinski sindikat delojemalcev v tiskarski in papirniški stroki pod okriljem Pokrajinske delavske zveze je imel v nedeljo dopoldne ob precejšnji udeležbi članov in članic svoj ustanovni občni zbor v predavalnici palače Grafike. Likvidacijski občni zbor prejšnje Zveze organizacije SGRJ v Ljubljani se je vršil 26. aprila 1942. Ker so bili doslej razen grafičnih delojemalcev v tiskarski in papirniški stroki organizirani le še nekateri delojemalci iz knjigoveške stroke in se jim je priključila še podskupina grafičnih faktorjev, se je 28. februarja 1943 oživotvorila še skupina knjigoveškega in kartonažnega delavstva, 28. marca 1943 pa še skupine papirniškega delavstva v Pokrajinski sindikat delojemalcev v tiskarski in papirniški stroki spadajo po sedanjih predpisih tudi fotografi in vse delavstvo, zaposleno v foto-grafičnih obratih, ker se ukvarjajo s papirjem. Poseben pripravljivi odbor fotograf-fov preskrbuje že vse za samostojno podskupino predvsem si prizadeva, da se pravilno razmerje usposobljenostno in pomož- no delo, se zatre šumarstvo in se pribori vsemu fotoografskemu delavstvu gmo-tno izboljšanje.

Iz tiskanega letnega poročila za 1942 je razvidno, da je bilo v upravnem pogledu treba posvetiti vso pozornost zlasti hu- manitarnemu delu in urejati predvsem ge- nerna vprašanja. V poročilnem letu je bilo denarno postojanje ežavno, ker je bilo iz- redno mnogo podprancev, spričo tega ni moglo biti uravnoveseno. Nedostatek denar- nega postojanja 1. 1942 znaša 198.173.10 lir. Spričo takega položaja si je morala or- ganizacija prizadevati za pridobitev novih gmo-tnih pripomočkov iz imovine bivšega Saveza 456.345.95 lir (doslej prejetih 186.200 lir) in iz posojila pri Pokojniškem zavodu za namene v Ljubljani 190.000 lir. Vdovski sklad je znašal 19.241.54, hu- manitarni 330.655.03 (nedostatek 240.998.57 lir), invalidi 131.177.96, sirotinski 13.025.98, upravni 103.973.40, prosvetni 9620.74 in ta- rifni sklad 14.431.13 lir.

Podpor se je v teku leta 1942 iz- plačalo bolnikom 20.966.50, nezaposlenim 520.166, onemoglim 102.442 in sirotam 12.545 lir. V upravnem pogledu je or- ganizacija storila vse, da ohrani skupnost, vzdrž njeno sposobnost in razvije njeno delavnost v korist vseh članov in članic. Organizacija je srečno odbila tudi ter- jatve izseljencev, ki so zahtevali od nje po- vračilo v denarju za pravice, domnevno izvirajoče iz njihovega članstva, kakor

onemoglostna podpora, pogrebna, vdov- ska odpravnina, vplačana članarina in po- dobno. Pobotni urad, ustanoven nalašč za urejanje zadev vseh izseljencev, je že principiarno rešil eno tako težbo, in sicer v prid organizacije. V tarifnem pogledu si je odbor sindikata prizadeval, da se zvi- šajo plače za grafično delavstvo, kar se je posrečilo po razsodiščnem odboru z 20% mezdinim poviškom od 1. februarja 1942. Istotako z zvišbo prejemkov grafičnega delavstvu so se uredile tudi faktor- ske plače.

Klubi v poročilnem letu po največ niso delovali. Nekateri se sploh niso sestajali, a nekateri so reševali le najnujnejše za- deve. Najdelavnejši je bil vsekako klub tiskarjev, obstoječ že 35 let, ki opravlja človekoljubno podporno delo med svojimi člani, potrebnimi njegove pomoči.

Uprava nepremičnine izkazuje z dnem 31. decembra 1942 na najemnih 157.055.90, na povračilu za kurjavo 7658 in odpisu 1517.66 lir, skupno torej 166.231.56 lir. Temu nasproti je uprava hiše v minulem letu veljala 53.320.70, investicije (naprava zastorov na valjih) 5000, davki in dav- ščine za 1942. leto 43.837.39, 1% odpis od vrednosti nepremičnine 14.745 lir, potem takem presežek 49.328.47 lir.

Stanje članov in članic iz skupine gra- fičnih delojemalcev z dne 31. decembra je bilo 537. V minulem letu jih je umrlo 11. Navzoči zborovalci so se oddžili spom- inu umrlih stoji z enominutnim molkom in trikratnim klicem Slava!

Letos je minulo tri četrt stoletja, odkar se je ustanovila grafična vzajemnost in odkar deluje organizacija črnih umetnikov pod različnimi in času primernimi naslovi. Nove tablice se pritrjujejo, stare se snemajo. Celota in jedro pa ostajata isto: Vse za dobrobit in procvit grafične organizacije! Točno pred petdesetimi leti, ob priliki pet- indvajsetletnice obstoja Društva tiskarjev na Kranjskem je bila na takratnem slav- nostnem zborovanju izročena lična diploma, tiskana v Narodni tiskarni, pod geslom: »Vsi za enega, eden za vse!« Podpisani: so vsi takratni vajenci od katerih je še se- danj nekaj živih, a onemoglih članov.

Odbor je predložil ustanovnemu obč- nemu zboru predlog z osmimi točkami, t. č. č. se organizacijskih zadev.

Pri volitvi predsednika in predsedništva skupine, ki je nato sledila, je bil soglasno izvoljen dosedanj predsednik litograf Er- javac Alojzij in še šest odbornikov. Nad- zorništvu tvorijo pa 3 novo izvoljeni člani.

poklicu se ni mogel več udeleževati, zato je tem večjo skrb posvetil vzgoji svoje družine. V zakonu z gospo Ivano se je rodilo šest otrok, ki so vsi dobro pre- skrbljeni. Najstarejši sin je menopolaki inšpektor, eden je tipograf, tri hčerke so poročene, ena pa je še samska. Srečko Vizjak se je v mlajših letih vidno udelež- stvoval tudi v društvenem življenju in je po svojih močeh z dejanjem in besedo podpiral stanovska in druga društva. Na- ročnik in čitatelj naših listov je že dolgo vrsto let, saj so mu nudili marsikakšno uro prijetnega užitka in razvedrila.

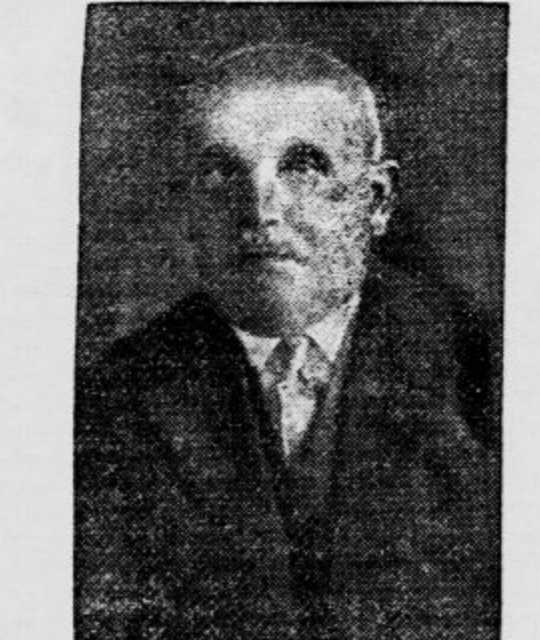
Pogreb draga pokojnika bo v sredo ob 17. iz kapelice sv. Andreja na Žalah na pokopališču k Sv. Križu. Globoko uža- loščeni soprog, hčeram in sinovom izre- kamo naše iskreno sočalje, pokojniku pa želimo, da bi našel miren sen pod rodno grudo.

Vsak naročnik „Jutra“ je zavarovan!

...
Plačajte zaostalo naročnino!

Srečko Vizjak umrl

Ko smo lani ob dopolnjeni 80letnici po- želeli g. Srečko Vizjaku še mnogo zdrav- ja in zadovoljnih let življenja, smo to

storili v prepričanju, da bo mož zaradi svoje krepke narave in zdravega življenj- skega optimizma še dolgo kljuboval ko- ščeni roki. Nemalo nas je zato presene- tila vest o njegovi smrti.

Srečko Vizjak je bil pristna trnovska korenina. Ze mlad je stopil v službo pri železnici, kjer je bil zaradi nesreče pred 37. leti upokojen kot sprevodnik. Kljub temu, da je ostal telesno pohablen, ni izgubil vedrega duha in volje do dela. V

KULTURNI PREGLED

Življenjepisna izpoved pisatelja Kača

Ena naših najznačilnejših in najboljših povesti lanske književne žetve, Janka Kača »Na novinah«, je izšla v nu- merirani bibliofilski izdaji. Ko jo je Vod- nikova družba izdala med svojim rednim publikacijami, je vzbudila knjiga široko zanimanje in dosegla po nekaj tednih drugi tisk: v februarju je bila odklikovana s Prešernovo literarno nagrado mesta Ljub- ljane. Po »Gruntu«, s katerim je Janko Kač krepko in odločno stopil takoj v ospredje našega slovstvenega življenja in opozoril ne le na kvalitete svojega pripo- vedovanja, marveč tudi na svoje dobro opazovanje in globoko izkušnost v kmeč- kih zadevah, da je v zanimivem social- no-zgodovinskem romanu o vplivu indus- trializacije na kmeta »Molohus«, je po- vest »Na novinah« novo trdno uveljavlja- nje Kačevega samoraslega pisateljskega značaja. Z njo je dal svoji domači Savinjski dolini, s katero je tako čvrsto zračen kot človek in kot pisatelj, tem značilnejši ep o usodah njenih kmečkih ljudi, ker je vse pripovedovanje izrazno tesno prežeto z lokalno barvitostjo in diha še iz jezika genius loci prelepe Savinjske doline in njenega okolja.

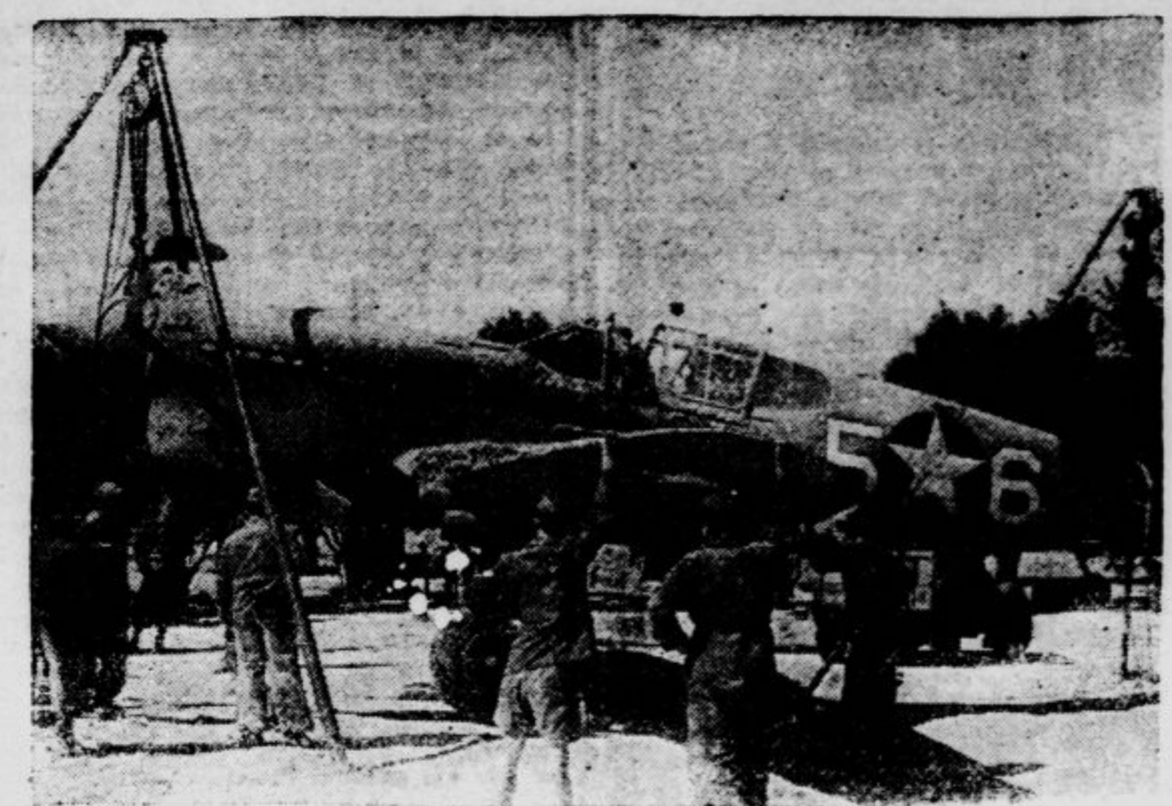
Bibliofilska izdaja te povesti je izšla v pisateljevi lastni založbi, v 300 izvodih. Za razliko od izdaje »Vodnikove družbe« ni samo natisnjena na boljšem papirju, mar- več je tudi opremljena s pisateljevo foto- grafijo z lastnorodnim podpisom in z uvod- om »Iz moje življenja«. Prav uvod je vreden posebnega omebe, potem ko je delo samo že dovolj znano in priznano.

»Ni pri nas navada, da bi pisali lastne življenjepisne, začena naš pisatelj, še manj pa, da bi jih uvrščali kot uvode svojih izdaj. Neke slučajne, povsem ne- osebne in zgolj tehnične okolnosti pa so mi

potisnile pero v roko. Zdi se mi vendar, da je naključje kar prav nanosilo, saj bom s tem močno razbremenil svoje morebitne posmrtno raziskovalce in jih obvaroval premožne mistifikacije, ki jo nehotno pri- neseta zgovorni sestri, fama in anekdota.

Na to pripoveduje Janko Kač o svojem savinjskem rodu, o mladih letih na gma-jni, o prvih korakih v šole in svet. V Ljub- ljano je prišel prav na dan odkritja Pre- šernovega spomenika. Tu je preživel štiri leta, na kar je odšel iz Ljubljane s pote- penim repom: z dvokljami v spričevalu in consilium abeundi na zadnji plati izpriče- vala. Nadaljeval je šolanje na celjski gim- nazij in ga gprekinil zaradi bolezni. Tu svoje tedanje stanje opisuje z značilnimi stavki, katerih skepsa razodeva poznejše- ga avtorja knjige »Med padarji in zdrav- niki.« »Tedad pa me je pognal običajen po- deželski zdravnik, ki je prihajal k meni pijan na bolniške obiske, z ukazujočo be- sedjo iz postelje in ven v naravo na pomlad 1914. leta. Živel sem tedaj v stalni nape- tosti in strahu pred nečim neznanim. Bil sem v nekem čudnem odnosu do sveta, ki je bil odmaknjen od mene, kakor da bi bil sam zaprt pod nevidnim steklenim zvočnem. Ljudje in vse okoli mene je bilo tuje in sem celo glasove slišal iz neke daljave. Ko sem se telesno spet malo okre- pil, sem začel kmetovati. Zemlja me je tako povzdignila, da sem napravil poleti kot privatist izpit čez osmo šolo.«

Potlej so prišla vojna leta, ki so tudi Kača vrgla v kasarne, dokler se ni vrnil, da nadaljuje delo na gruntu. Čez dobro leto dni se je zopet znašel v armadi. Med tem je položil zrelostni izpit, in ko je bil kot vojak uvrščen med neborce, ga je vo- jaški zdravnik sam napotil k študiju me- dicine. Tako se je oddžil vojaške sukne,

Tunisia: un apparecchio americano caduto nelle nostre linee viene recuperato dai nostri reparti — Iz Tunisa: Ameriško letalo, ki je padlo v italijanske črte

Gospodarstvo

Spremembe v madžarski zunanji trgovini

Madžarski državni statistični urad je pravkar objavil zanimive podatke o ma- džarski zunanji trgovini v preteklem letu, ki kažejo močno povečanje blagovne iz- menjave z Italijo. Celotna vrednost ma- džarskega izvoza je lani znašala 1144 mi- lijonov pengov (nasproti 797 in 515 mi- lijonov v prejšnjih dveh letih), medtem ko se je madžarski uvoz po vrednosti po- vzpel na 923 milijonov pengov (nasproti 740 odtodno 603 milijone). Tako je bila lani madžarska trgovinska bilanca aktiv- na za 220 milijonov pengov, medtem ko je v prejšnjem letu znašal izvozni prese- žek 57 milijonov, v letu 1940 pa je bil za- beležen uvozni presežek v višini 88 mili- jonov.

Nemčija je v madžarski zunanji trgo- vini nadalje na prvem mestu, čeprav se je nemški delež nekoliko zmanjšal. Lani je prevzela Nemčija 55% celotnega ma- džarskega izvoza (prejšnje leto skoraj 60%), in je krila 52% celotnega madžar- skega uvoza (prejšnje leto 53%). Celotni madžarski izvoz v Nemčijo je dosegel lani 628 milijonov pengov (nasproti 477 odtodno 251), celotni madžarski uvoz iz Nemčije pa 478 milijonov pengov (429 odtodno 319). V prometu z Nemčijo je bil zadnji dve leti zabeležen znatni izvoz- ni presežek. Madžarski izvoz v Protektorat se je dvignil na 47.3 milijona pengov (31.7 odtodno 16.5), uvoz iz Protektorata pa na 28.1 milijona pengov (22.0 odtodno 24.6).

Kakor rečeno se je sorazmerno najbolj dvignil madžarski blagovni promet z Ita- lijo, kamor je lani Madžarska izvozila 20% vsega svojega izvoza (prejšnji dve leti 14.5% odtodno 16% in od koder je uvozila 24.5% vsega uvoza (nasproti 19 odtodno 9% v prejšnjih dveh letih). Vrednost madžarskega izvoza v Italijo je znašala lani 228.1 milijona pengov (113.5 odtodno 84.0), vrednost madžarskega uvoza iz Italije pa 226.6 milijona pengov (115.4, odtodno 55.8). Medtem ko so v letu 1941. madžarske dobave Italiji precej zaostajale v primeri z madžarskim uvoz- om iz Italije, je bila lani dosežena iz- ravnavana.

Med državami, s katerimi je Madžar- ska v zadnjih letih precej povečala svoj blagovni promet je omeniti tudi Turčijo, kamor se je lani madžarski izvoz povečal na 39.4 milijona pengov (17.2 odtodno 6.4) in od koder je Madžarska uvozila za 32.0 milijona pengov (21.1 odtodno 13.9). Izvoz v Slovaško se je dvignil na 34.5 mi- lijona pengov (17.8 odtodno 13.6), uvoz iz Slovaške pa na 29.7 milijona pengov (22.6 odtodno 19.8). Madžarski izvoz v Švice se je nekoliko zmanjšal na 53.4 mi- lijona pengov (64.4 odtodno 32.6), med- tem ko se je uvoz iz Švice, ki je prejš- nja leta hudo zaostajal, nadalje povečal na 33.3 milijona pengov 21.6, odtodno 18.4), vendar še vedno zaostaja za ma- džarskimi dobavami Švici. Končno je še

omeniti povečan madžarski izvoz v šved- sko na 28.4 milijona pengov (prejšnje leto 17.6) pri povečanju uvoza iz šved- ske na 22.1 milijona pengov (14.8) ter povečan izvoz v Bolgarijo na 22.8 milijona pengov (15.4) pri uvozu iz Bolgarije v višini 13.3 milijona pengov (6.4).

Gospodarske vesti

Preskrba s škrobom. Visoki komisa- rijat za Ljubljansko pokrajino je z raz- pisom 20. aprila t. l. odredil, da je ome- jena prosta prodaja škroba pri trgovcih, ki smejo škrob prodajati ali odpremljati le kupcem, ki predložijo nakazilo, izdano od Pokrajinskega sveta korporacij. V zvezi s to odredbo je združenje industrij- cev in obrtnikov naprosilo prizadeta pod- jetja, naj nujno sporoče podatke o me- sečnih potrebah škroba, na podlagi katerih bo pokrajinski svet korporacij izdelal razdelilni načrt. Podjetja, ki podatkov ne bi takoj predložila, se v razdelilnem na- črtu ne bodo upoštevala. Združenje še opozarja, da gre za škrob, ki se uporablja za likanje perila ali slične namene, ne pa tudi za škrob, ki se uporablja za izde- lovanje lepil. Združenje pa je obenem po- zvalo podjetja, naj sporoče svojo potrebo tudi za lepilni škrob ter morebitne težave pri oskrbi s tem škrobom.

Prijava terjatve pri Poštni hranilni- ci. V »Službenem listu« z dne 17. februar- ja t. l. je bil objavljen poziv lastnikom čekovnih računov glede prijave terjatve. Ker so bili mnogi mnenja, da se obvez- nost prijave ne nanaša na terjatve pri Poštni hranilnici v Ljubljani je bil rok za prijavo podaljšan za 1 mesec. Ob enem je sekretar Poštne hranilnice v Ljublja- ni pojasnil, da morajo te terjatve pisne- no prijaviti vsi lastniki takega čekovne- ga računa pri bivši Poštni hranilnici v Beogradu, Zagrebu in Ljubljani, ali pri kateri drugi bivši podružnici, če imajo svoje bivališče in sedež v Ljubljanski po- krajini ali v ostali kraljevini Italiji. Obvez- nost prijave se nanaša samo na Imo- vino, ki je nastala na čekovnih računih pred 15. aprilom 1941. Prijava se mora poslati čimprej Poštni hranilnici v Ljub- ljani po občini, v kateri biva lastnik čekovnega računa ali ima tam svoj sedež. Občina pa mora na sami prijavi potrditi navedbo predlagateljevega bivališča (se- deža). Vse prizadete ponovno opozarja- mo, da poteče rok za prijavo 17. maja t. l. in da bodo po preteku tega roka ter- jatve zapadle, če ne bodo prijavljene.

Zavarovanje delavcev v marcu. Zavod za socialno zavarovanje Ljubljanske po- krajine objavlja statistične podatke o so- cialnem zavarovanju v marcu t. l. V tem mesecu je bilo v Ljubljanski pokrajini za- varovanih 25.472 delavcev in nameščenecv (pri zavodu samem 20.850, pri bolniški bla- gajni TEPD 4518 in pri bolniški blagajni Merkurja 94). V primeri z lanskim mar- cem je bilo število zavarovancev za 1184 manjše. Odstotek bolnikov je znašal 2.98%

in je bil skoraj enak lanskemu, povprečni dnevna zavarovana mesca pa se je v pri- mert z lanskim marcem zvišala za 2.14 na 23.81 lire (pri zavodu 21.64 lire, pri bol- niški blagajni TEPD 23.51 lire in pri bol- niški blagajni Merkurja 39.63 lire). Skupna dnevna zavarovana mesca je znašala mar- ca 606.490 lir in je bila za 28.890 lir večja nego lani.

Novi davčni ukrepi v Italiji. Iz Rima poročajo, da so bile te dni objavljene nupo- vedane spremembe davčnih stopenj v Ita- liji. Zemljiški davek bo z letom 1944 povi- šan za 5% do konca vojne; v naslednjih dveh letih bo davčna stopnja znižana vsa- ko leto za 2% in v tretjem povojnem letu za 1%. tako da bo zopet dosegla prvotno višino 10%. Dohodninski davek bo znašal od leta 1944. za dohodke od kapitala 24%, za mešane dohodke od kapitala in dela 18% in za dohodke v svobodnih poklicih 16%; ostale davčne stopnje ostanejo nespreme- njene. Davek na dohodke od vrednostnih papirjev se za dobo vojne povisa na 25%. Posebni davek na prejemke upravnih svetni- kov in vodilnih funkcionarjev družb zna- ša 15%. Dobitki od stanovanjskih najem- nin, ki niso podvržene blokadi cen, se ob- davijo tako, da se od dejanske najemnine odbije znesek blokirane najemnine za do- hitno kategorijo in se od preseščka pobere posebni davek 30%. Davka prosti so do- hodki od najemnin, ki po odbitku 1/4 ne predstavljajo več kakor 4% obrestovanje investirane glavnice. Posebni davek na do- hodke trgovinskih družb je določen z 10%, pri čemer se odbije po višini dohodkov do- ločen progresivni del. Za leto 1943/44 je v državnem proračunu predvideno, da se bo- do državni dohodki od neposrednih davkov povečali od 10.0 na 11.1 milijarde lir, do- hodki od trošarin od 5.85 na 6.17 milijarde lir, dohodki od posrednih davkov in od prometa pa se bodo predvidoma povečali od 10.4 na 11.3 milijarde lir. Končno je pred- videno povečanje monopolskih dohodkov od 5.33 na 7.91 milijarde lir. Celotni proraču- ski dohodki bodo znašali v letu 1943/44 vsa- ga 40.35 milijarde lir, nasproti 35.42 mili- jarde v dosežanem proračunu.

Znaten povečan italijanski izvoz knjig. V zbornici Fašjev in Korporacij je ita- lijanski nacionalni svetnik Bastie iznesel ne- kaj zanimivih podatkov o naglo poveča- nem italijanskem izvozu knjig, ki je bil v letu 1942/43 po vrednosti štirikrat večji kakor pred vojno, čeprav niso bili izdani no- beni posebni ukrepi za pospeševanje izvoza knjig. Leta 1938/39 je Italija izvozila v ino- zemstvo za 2.6 milijona lir knjig. Naslednje leto je zaradi izbruha vojne, ki je onemo- gočila izvoz prekomorske dežele, vrednost izvoza nazadovala na 2 milijona lir; leta 1940/41 se je izvozna vrednost zopet dvig- nila na 2.2 milijona lir, naslednje leto na 3.1 milijona in leta 1942/43 na 11 milijonov lir.

Obvezna gojitvev svilooprejk v Trentinu. V občem pridelovalnem načrtu za leto 1943. je predvideno, da lahko prefekti posebnih pokrajin preprišejo obveznost pridelovanja določenih pridelkov, da se, če je to potreb- no, zajamči v načrtu predvidena količina pridelka. Te pravice se je poslužil prefekt v Trentinu, ki je predpisal obvezno gojitev svilooprejk. V vsej pokrajini morajo kmeto- valci, ki imajo na svojem posestvu murve, gojiti določeno število svilooprejk, in sicer v razmerju s številom dreves. Slični ukrepi bodo izdani tudi v nekaterih drugih pokra- jinah in imajo namen, zajamčiti določeno proizvodnje svilenih kokonov. Protivodnja svilenih kokosov se je leta 1941. sicer dvig- nila od 28.4 na 34.7 milijona kg, lani pa je zopet nazadovala na 25.8 milijona kg.

Razstava »Delovna Madžarska« v Be- netkah. V kraljevi palači v Benetkah je bila prejšnji teden odprta razstava pod nazivom »Delovna Madžarska«. Na razstavi je v posebnem oddelku prikazan zgodovins- ki razvoj prijateljskih vezi med Italijo in Madžarsko. V ostalih dvoranah pa je po- dan prikaz razvoja in napredka madžarske- ga kmetijstva in industrije s posebnim ozi- rom na združništvo, ki je znatno pridobilo na p-menu po izločitvi židov iz gospodar- skega življenja. Poseben oddelek je posve- ten uspehom madžarske socialne politike.

Javna dela v Banatu. V Banatu, ki pripada Srbiji in je pod posebno upravo, so v zadnjih dveh letih izvršili velika me- lioracijska dela. V teku dveh let je bilo pri- gradnji jarkov in prekopov za odvajanje vode in pri gradnji cest zaposlenih povpre- čno po 5000 delavcev, ki so izvršili 45.000 dni in so pri tem izkopal 2.7 milijona ku- bičnih metrov zemlje. Doselej izvršena dela so znatno pripomogla k povečanju kmetij- ske proizvodnje.

Mara Tavčarjeva, „Biba“

Knjižna policia za naše male je dobila v založbi Tiskovne zdruge novo knjigo, ki sta jo pripravila mladini za letošnje pirhe pisa- teljica Mara Tavčarjeva in inž. arh. Oton Gespari, sin akad. slikarja Makstana Ge- sparja.

Naši najmlajši hočejo gladko tekočih, veselih verzov, opremljenih s slikami, ki dopolnjujejo vsebino in »Biba« jim je izpol- nila to željo v polni meri.

V dejansko pravilni obliki predstavl- ja avtorica živahno deklilo, ki gre iz šol- ske sobe in od doma v svet. Opisuje njene prijetne in neprijetne doživljaje, briska in vesela razočaranja. V pripovedovanju se odraža avtorica-učiteljica, ki pozna nežno otroško dušo in podaja v lahko razumljivi besedi tako, da sprejme vsebino, jo pre- mišlja in izlušči jedro, vzgojni pomen.

V »Bibi« je podčrtana najlepša krepost, srčna dobrota, iz katere izvira vse to, kar blaži in plemeniti ter daje pečat značaju po- sameznika in človeške družbe.

Mladinske knjige so podane mladini brez virov, kako so nastale in brez posevtili, zato je na mestu, da ob tej priliki označimo, da je dala avtorici pobudo za to povest po- kojna gospa Franja Tavčarjeva in o tem

je obširneje omenila pisateljica v »Sloven- skem Narodu« z dne 6. IV. 1943, ko je po- svetila pokojni gospe daljši članek ob peti obletnici njene smrti.

Ime mali romarici je določila pokojna gospa, rokopiis je bil končan v začetku me- seca aprila 1938.

Ob peti obletnici smrti gospe Franje Tav- čarjeve so zapeli črni tiskalni stroji pesem dela, udarjali na papir in »Biba« je zagle- dala beli dan, da poroma zopet v svet, a to pot v roke mladini in ostane pri nji.

Mladina bo srčno dobro Biba rada imela. Saj Biba pride povsod pravočasno, da po- magal malim bitjem v sili in zadrugi. Ljub- zen in usmiljen do bližnjega je osnova te povesti, kakor žarek in odsev vseh dobrot, ki jih je delila pobudnica za »Bibo« skoki vse svoje življenje.

Ob razčlenjevanju posameznih Bibinih doživljujev je avtorica v njen spomin to- hoté izražala, podzavredno pa je na mnogih mestih položila v verzove svoj lastni jaz. Prav posebno je poudarjen v vrsticah »Biba na Pogorju«, ki je odmaknjen od prvivljenega sveta v dejansko življenje. Ti verzovi so v povesti najmočnejši, ko Biba spozna zgre- šeno pot, se bridko obtožuje in kesaj po- očitkih in silene usmeriti korak na pravo cesto, da bo popravila dotlej storjene po- greške in

»Utrgala je beli cvet, šla za srečo v daljni svet«

kar je zelo posebejno upodobil ilustrator na naslovnih strani.

Povest »Biba« je na knjižni polici za naše male ena najboljših. Izšla je tudi v oštevilčenih bibliografskih izvodih v zelo omejeni zalogi. »Biba« je prva mladinska knjiga v bibliofilski izdaji, kar so s ves- seljem pozdravili starši za knjižnico svojih otrok in ljubitelji lepega mladinskega bra- nja zato se brez nadaljnje ocene s tem že sama priporoča v nabavo za našo mladino.

Kronika

Duce sprejel predsednika Narodne banke

Iz Rima poročajo, da je sprejel Duce v nazvočnosti guvernerja Italijanske banke predsednika Narodne banke dela in direktorja tega zavoda D. Agostinija, ki mu je poročal o stanju banke. Zavodi je dal dva milijona lir na razpolago vladi. Duce je odredil, da se pol milijona lir od te vsote porabi za materinske in otroške domove, po četrt milijona lir pa dobijo mesta, v katerih so sovražna letala povzročila največje razaranja: Napoli, Messina, Catania, Palermo, Trepani in Cagliari.

* **Javna dela na ozemlju bivše Jugoslavije.** Iz Rima poročajo, da je Italijanska vlada izdelala za javna dela v krajih bivše Jugoslavije nad 110 milijonov lir. Med deli, ki so bila izvršena s tem denarjem, so tudi volovne naprave v Suhi in Boli krajini, na Vrhniki, v Ribnici, razna dela v Ljubljanski pokrajini in javna dela v Carnarski provinci.

* **Obnoveitev po letalskih napadih prizadete bovine.** V Napoli bodo obnovili bolnišnico sv. Marije Loretske, ki je bila pred nekaj meseci poškodovana pri nekem sovražnem letalskem napadu. V ta namen je naklonil Duce milijon lir iz posebnega fonda.

* **Prepovedna zaposlitev moškega osebja.** Uradni list italijanske vlade je objavil dekret z zakonom veljavo, ki pojasnjuje, v katerih strokah je prepovedano na novo sprejemanje v službo moške od 16. do 55. leta. Ne smejo se zaposliti na novo moški kot biljeterji, garderobjerji ter čistilci v gledališčih in kinematografih, pri delih za čiščenje vozil in lokalov, lokomotiv in strojev, v kuhinjah in za střežbo v krčmah in restavracijah, v kopalnicah ter v prolajenih tekstilnih izdelkih, prodajalnicah cvetljav, parfumerijah itd. Dekret je stopil v veljavo na dan 1. maja.

* **Obvezna gojitve paradiznikov.** Ministrstvo za poljedelstvo in gozdoje je izdalo okrožnico, v kateri poudarja, da je gojitve paradiznikov toliko kakor obvezna, zato se morajo kmetijske zadruge čim bolj truditi, da se kultura po možnosti dvigne, ker spada paradiznikova meza med čim večje naše vsakdanje prehrane.

* **Blazen mladenič strelja po ulicah.** Zvečer 29. aprila se je pojavil na ulici Roma v Padovi nag mladenič, ki je držal v rokah samokres, s katerim je streljal okoli sebe. Ljudje, ki so bili priča tega prizora, so se najprej poskrili v bližnje veže, nato pa so s pomočjo policijskih agentov prijeli divjaka. Ugotovili so, da gre za primer blaznosti, zato so zbeževalca mladeniča oddali v opazovalnico za umobolne.

* **Smek z nožem v trebuh.** Mesarski pomočnik Odino Paulucci iz Masse Finalete pri Modeni je te dni odšel nekoga vata ter se pri tem nesrečno sunil z nožem v trebuh ter se tako hudo ranil, da je kmalu po prevozu v bolnišnico izlilnil.

Maksimalni cenik

Maksimalni cenik šteje 9. ki velja po naredbi Visokega komisarja za Ljubljansko pokrajino od 10. aprila t. l. naprej, določa za mestno občino ljubljansko naslednje cene na drobno (z všeto trošarino):

1. **Kruh** iz enotne moke v koshih do 400 g 2,30 lire, v koshih od 400 do 1.000 g 2,20 lire; **testenine** iz enotne moke 3,90 lire za kg; **enotna pšenična moka** 2,70 lire; **enotna koruzna moka** 2,20 lire; **riž** nsvadmi 2,70 lire; **fižol** 6 lir za kg.
2. **Jedilno olje** (olivno) 14,70 lire za liter; **surovo maslo** 25,40 lire za kg; **slanina** soljena 19 lir za kg; **mast** 17 lir za kg.
3. **Kis**, 4% vinski 6,35 lire za liter.
4. **Mleko** 2,50 lire za liter; **kondenzirano mleko** v dozah po 880 g 15,90 lire za dozo, v dozah po 385 g 7,65 lire za dozo.
5. **Sladkor**: sladkorna sipa 8,25 lire za kg, v kockah 8,35 lire.
6. **Mehka drva**, razžagana, franko skladišče trgovca v Ljubljani 33,60 lire za stot; mehki robanci (zamanje), približno 1 m dolgi, franko mestno skladišče 40 lir za stot; **trda razžagana drva** 40 lir za stot, **enotno mllo**, ki vsebuje 23-27% kisline, 4,10 lire za kg.

Dva bolgarska pripovednika

Iz obne pripovedne tvorbe bolgarskega pisatelja Jordana Jovkova smo dobili 1. 1938 v Bolharjevem prevodu novele »Zanjec«, ki se ji sedaj pridružuje njegovo najboljšo delo »Domacija na meji« (prevedel Zivan Zuan, izdala založba Naša knjiga - Ljudska knjigarna). Je to eden roman v pravem pomenu besede, kar jih je poteklo iz pesarskega pisatelja, ki je predvsem novelist in sicer eden najznamenitših in umetniško najizrazitejših v vsej bolgarski književnosti. Kakor v zbirki »Večeri v antinomovskem hanu« in v nekaterih drugih novelah, se je Jordan Jovkov posvetil tudi v romanu »Domacija na meji« čepu Dobruže, leve rodovine krajine, ki je dobila v njem svojega največjega poeta. »Domacija na meji« je v nekem smislu reprezentativno delo bolgarskega slovstva. V njem se združujejo vse literarne odlike Jovkovičeve, v nem prihajata do izraza svojska regionalna barva in osebnostni ton njegovega pesniškega realizma. Postave starega Manolekija in njegove žene Antine ter hčere iz drugega zakona None in njegovega častca poročnika Galčeva so tako močne in izrazite, da jih bralec ne pozabi zlahka. A tudi nekatere postranske osebe v tem umetniškem prerezu Dobruškega življenja ob meji, ki je presekala Dobružo na dva dela in jo razdelila med dve državi (šele zadnja leta so jo združila), so originalne in polne življenja. Tako častar Micevski, ali učitelj Davidov, l. dr. Lepi so opisali krajine in ne narave, Dobruški gozdovi in valovi iz zlatih žitnih polj dela na njivah, življenje na bogati kmetiji. Zares se ti včasih zaadi, da veje iz knjige vonj zemlje, ki je skrito božanstvo Jovkovičeva sveta. Roman je zgrajen na vernem opazovanju resničnosti, pri tem pa ves prepojen s pesniško sanjavo. V tej spoinji dve svetovi, v trdni zgradbi, v ostru orisu pomembnih važnejših oseb, v očrtaju simpatije in zapeljivosti, ki obdaja delo, so neoporne vrline dela, ki mu je dal Zivan Zuan prijetno slovensko obliko.

* **Lokomotiva je zavozila v osebni vlak.** Pri Limogesu v Franciji je neka železniška lokomotiva, prihajajoča iz Coutrasa, trčila v osebni vlak, ki je stal na postaji. Trije potniki so mrtvi, devet pa hudo ranjenih.

* **Važno za vsakogar sedaj in v bodoče je znanje strojepisja in stenografije!** Nov: poletni tečaj prično dne 4. maja. Pouk dopoldne popoldne ali zvečer po želji ob skovalceve Učnina zmerna. Podrobne informacije in brezplačni prospekti na razpolago: Trgovsko učilišče »Christofor učni zavod«, Domobranska 15

IZ LJUBLJANE

— **Promocija.** V četrtek 29. aprila je bil na kr. univerzi v Ljubljani promoviran za doktorja filozofije g. Jože Kastelic Čestitamo!

— **Poroka.** V sobo to 1. maja sta se poročila v cerkvi sv. Florijana operni režiser g. Emil Freljh in gđd. Hana Čestova, uradnica »Chemolaborija«. Poročno obreda je izvelišil nevestin stric pisatelj Janez Jalen. Oblo sreče!

— **Rdeči križ poroča:** Med uradnimi urami od 8.30 do 12. naj se javijo na Italijanskem Rdečem križu, avtonomni sekretari v Ljubljani, Via Ariella Rea 2 II (Go. spovsveška), naslednji: Hlede Stefan, Lj. Žar Radoslav, Sočnik Frančiška, Stamenkovič Ema, učiteljica, Varšek Terezija, Soklič Ivan, Ček Ivanka, Peterle Ana, Peršin Marija, Arko Andrej, Volk in oseb. ki so poslate pakete naslednjim: Zupančič, Zalar Matič, Starša Ivan, Cop Franjo.

— **Aprilsko vreme v maju.** Rečeno je o aprilskem vremenu bomo morali spremeniti tako, da bomo hitro menjajoče se vreme nazivali majsko vreme. V prvih treh dneh tega meseca se je namreč zvrstilo že najlepše sončno vreme v soboto z menja očim se oblačni in jasnim nebom v nedeljo in z dežjem v ponedeljek. Nedeljsko dopoldne je bilo razmeroma še precej sončno. Tola že kmalu popoldne je začelo rosiiti s predstrelki vse do večera, ko se je močnejše vili dež. Tudi vso noč in v ponedeljek dopoldne je rahlo deževalo ali pa tako močno pršilo, da si bil brez dežnika hitro moker. Barometer še ne kaže na zboljšanje vremena. Najvišja temperatura v nedeljo je znašala 17,8 stopinj Celzija, v ponedeljek zjutraj pa je padlo živo srebro na 10 stopinj Celzija.

— **Dijaki in dijakinje raznih zavodov, zlasti tudi oni, ki letos ne obiskujejo šole,** imajo priliko pridruiti se strojepisja št. stenografije. Novi poletni tečaj prično dne 4. maja. Eno-, dvo- in trimesečni strojepisni tečaji! Začetni in naprednejši stenografski tečaji! — Pouk dopoldne ali popoldne po želji obiskovalcev. Informacije in prospekte daje: Trgovsko učilišče »Christofor učni zavod«, Domobranska 15.

— **Po zaslugi pianistke Marte Bizjak-Vajslavice in Silve Hraščevčeve** bomo imeli ta petek že 5. njun koncert na dveh klavirjih. Z veliko ljuboznostjo sta se posvetili igranju na dveh klavirjih in nas tako od koncerta do koncerta seznanjata z novo tovrstno literaturo. Po njuni zaslugi pa je nastalo že tudi nekaj domačih del, napisanih na dveh klavirjih. Peti koncert obeh umetnic na dveh klavirjih bo v petek, 7. t. m. in prinaša zopet popolnoma nov spored. Na koncert opozarjamo, vršiti se bo v mali filharmonični dvorani, začetek točno ob 7. zvečer. Predprodaja v Knjižarni Glasbene Matice.

— **Specialne strokovne inštrukcije za gimnazije in meščanske šole:** Za malo maturo v vseh predmetih pripravljamo dijakinje 3. in 4. razreda gimnazije in 4. razreda meščanske šole. Učni honorar nizek! Poučujejo profesorji, strokovnjaki, informacije in prijave vsak dan o 9 do 12. in od 16. do 18. ure: Mussolinijev (Kongresni) trg 2, II. nadstr. Središče mesta!

— **Slavni pianist Carlo Vidusso,** eden najpomembnejših pianistov sedanje dobe, bo koncertiral v Ljubljani v ponedeljek, 10. maja v veliki filharmonični dvorani. Na koncert velikega mojstra, ki si je pridobil s svojo umetniško igro v našem mestu veliko občudovalcev, opozarjamo že danes. Natančni spored njegovega koncerta bomo pričeli jutri. Začetek koncerta bo točno ob 7. predprodaja začne danes v Knjižarni Glasbene Matice.

— **Jezikovni tečaji tujih jezikov** — v središču mesta pri Trgovskem učnem sa-

vodu, Kongresni trg 2, prično v ponedeljek dne 10. maja. Pouk v začetnem, nadaljevalnem in konverzacijskem oddelku vodijo diplomirani predavatelji. Najnovejša in najuspešnejša učna metoda — odlični dosežani uspehi. Informacije in vpisovanje dnevno do 19. v pisarni ravateljstva.

— **Šop ključev** je bil najden v soboto popoldne pri zadnji tramvajski postaji na Viču. Ključ je dobe v oglašnem oddelku »Jutra«.

— **Nabavljalna zadruga državnih uslužbencev, Vodnikov trg 3,** bo imela svoj XXI. redni letni občni zbor dne 8. maja 1943 ob 18. uri kot običajno v dvorani Pokrajinske delavske zveze v Ljubljani, Miklošičeva cesta. Vabila z računom bilance za l. 1942 dobijo člani v zadrugi prodajalni.

— **Inštrukcije — Novi (Turjaški) trg št. 5. III.** Za razredne, privatne, nižje in višje tečajne ter završne izpite na srebrje in strokovnih solah pripravljamo dijake za nizke honorar trikrat po dve uri tedensko. Instruktorji tudi dijake v vseh predmetih po dve uri dnevno. Prijave vsak dan o 8 do 12. in od 14 do 18. Novi (Turjaški) trg št. 5-III. Instrukcije.

Iz Novega mesta

— **Novomestni priznaniki.** Letošnje velikončne priznanike so Dolenjci po dohilih letih prebili v zares krasnem vremenu, k čemur je mnogo pripomogla tudi izredno pozna velika noč. Po preteku dobe 40 mučenikov, ki so letos za čudo ostali zvesti samim sebi, se je vreme sicer pričelo kujati in ni obetalo za praznike nič dobrega. V noči na velikončno nedeljo se je v il na dolenski metropoli prav naliv in tudi velikončno jutro je bilo oblačno. Vendar je kmalu zmagalo močnejše pomladansko sonce in ozračje se je preko dneva ogrelo do 19,6 stopinj Celzija. Prav hladen je bila noč na ponedeljek, ko je živo srebro zjutraj padlo na 5,2 stopinj, toda se je preko dneva dvignilo zopet na 13,4 stopinje. V noči na torek pa se je nebo znova pooblačilo in dež, b. agoslov je do dobra namočil žajno dolensko zemljo. Vsa velika noč je bila v znamenju cerkvenih velikončnih slovesnosti, ki so se jih letos meščani udeležili v prav lepem številu. Prav posebno velik obisk je zabeležila vstajeniška slovesnost, ki je tudi letos bila povsod v cerkvah. S cer pa se je za praznike mesto dotaj izpraznilo, posebno uslužbenci so pohiteli na svoje domove. Meščani so se po stari tradiciji prvi dan držali doma, v ponedeljek pa so šli v leno okolico, ki je bila vsa polna cvetja in zelenja. Dopoldne ni izostala že tradicionalna promenade na novomeškem glavnem trgu. Lepo vreme in še dokaj obilen žegen v vseh meščanskih hišah so pripomogli da so Novomeščani tudi letos klub vojnim tečbam prebili prav prijetne velikončne praznike.

— **Zlivenje in smrt.** V mesecu marcu je bil rojen h. v prečinski župniji 6 otrok, od tega 1 dekle. Poročila sta se: Košir Izidor in Viktor Vojtko, umrla pa so 4-letni Travnčan Stanko, 72-letna Turk Marija, 41-letna Dergane A. ožjiz, — V St. Petru so bile rojene tri deklice, od tega 1 mrtvorojena. Poročila sta se: Per Jože in Kebel Neža, umrla pa so: 60-letna Sklander Alojzija, 1-letni Luštek Alojzij, 40-letna Zoran Jožefa, 20-letni Becele Viktor in 20-letni Medved Jože, V Mirni Peči je bilo rojenih 5 otrok, od tega dve deklici. Poročila sta se: Drnelj Anton in Kovčič Rozalija, umrla pa so: 79-letn. Kastelic Franc, 64-letna Lužar Jožefa, 1-letni Pust Jože, 35-letna Bohar Kristina, 10-letna Slapničar Terezija, 7-letna Slapničar Alojzija, 1-letna Zajec Justina in 1-letna Kebelj Ljudmila.

— **Žrtve dela.** Pri Birni vas se je pri podiranju drevja ponesrečil 28-letni drvar Josip Grahar iz Grčevca, ki mu je debela veja zomila levico. Pri oranju se je 36-letnemu posestniku Francu Pondelaku iz Pake splašal konj, zaradi česar je padel na plug ter se nevarno porezal ob roki. — Pri nakladanju hlodov je v gozdu pri Rožnem dolu padel 23-letnemu dečevcu Stravsu Ivanu težak hlod na nogo in mu jo dvakrat zlomil. — Pri Adičih se je na vožnji na delo ponesrečil s kolesom 24-letni poljski delavec Jurij Delibač iz Radatovčev ter si pri padcu s kolesa na obestnem kamnu nevarno prebil čelo. S pada je padel po stopnicah 68-letni učitelj Filip Rugej iz Zagrada in si zlomil desno nogo v členku.

Spodnja Štajerska

Z viteškimi križci redca železnega križa je bil odlikovan štajerski rojak narednik Viljem Stergar. Njegov starši živijo v Kapfenbergu, kjer je oče ključavničar. Viljem Stergar je bil pred vojno strojevoja brzovalca, zdaj pa služi pri oklopnikih.

Kadgonski rojak polkovnik Hans Meki je bil nedavno povzidan v generalnega majorja. Odlikovan je bil z viteškim križcem in hrastovim listom. Ko je te dni prišel v domače mesto, je bil slavnostno sprejet. Na čelu raznih radgonskih predstavnikov ga je pozdravil župan.

Praznovanje 1. maja na Spodnjem Štajerskem je bilo letos združeno s proslavami, ki so že dolgo običajne v Nemčiji. V vseh krajevnih skupinah so v petek popoldne mladeniči in dekleta šli po mlaje v gozd, jih okrasili in postavili sredi trga ali vasi. Prirejani so bili promenačni koncerti in javni pevski nastopi; posebne prireditve so bile za mladino, za odrasle pa razne sportne tekme. Mariborska mladina je v petek popoldne postavila mlaj na Stribnem trgu. V sprovodu so trobile fanfare po postavitvi mlaja pa je bila večerna svečanost s skupničkim pejem, posušenec in tesarjev in spretni zime. V nedeljo zjutraj je bila v Mariboru budnica vojaške godbe, bramborske godbe in mladinske fanfare. Ob pol 11. uri je bil na Stribnem trgu koncert vojaške godbe, potem pa so bile po kinematografski brezplačne predstave. Nadelje so bili javni koncerti v mariborskem parku, v Studencih, Hočah in Limbušu. 1. maj je bil zaključen v mariborskem gledališču s svečano predstavo Straussove opere »Cigan baron«.

V mariborskem gledališču so ta teden na sporedu naslednja dela: opera »Cigan baron«, Reineckerjeva igra »Vas pri Odes« in opera »Kriminalna nevesta«, v sredo bo premiera Pradolne trdejanke »Parkstrasse 13.«, ki jo je napisal Aksel Ivers.

Dekliške sportne voditeljice so se šolele od 22. do 27. aprila na gradu Freudenu v Apaksi kotlini. Izvežbal so jih za letošno sportno g. banje. Konec maja bodo državne sportne tekme Hitlerjeve mladine in pri tekmah bodo sodelovali tudi vsi spodnještajerski dečki in deklice. V juniju pa bo posebna spodnještajerska sportna slavnost.

80 letnico je praznovala v Gradcu poštna upraviteljska v pok. gospa Zofja Tribučeva, po rodu iz Mozirja.

Svengali nastopa na Spodnjem Štajerskem. Tudi v Ljubljani dobro znani »čarovniki« Svengali na povabilo štajerske domovinske zveze nastopa v raznih krajih na Spodnjem Štajerskem. Ljudje povsod z velikim zanimanjem sledijo njegovim predstavam.

Nemška mladina iz Hrvaške in Srbije — 60 mladeničev iz Zagreba, Osijeka, Varaždana, Sarajeva in Beograda — je bivalo v aprilu v S. t. in Radenci. 22. aprila so obiskali Gornjo Radgono ter so si ogledali grad. Nadalje so obiskali Ljutomer. Dne 27. aprila je bil poslovljeni večer, pri katerem je govoril Lutomerski okrajni vodja inž. Nemetz.

Prireditva. V okviru Heimabunda je godbeno društvo z Slov. Bistrice nastopilo 1. maja v Slovenskih Konjicah. V nedeljo je je tam bil vesel dunajski večer. Na Miti so v nedeljo imeli predstavo igre »Stranski stok v raja«.

Vrsta smrtih ne poče se je zadnje dni primarila na štajerskem. V Krensu pri Vidžbergu se je igrala 5 letna hčerka tovarniškega ravatelja Pieslingerja. Pri padcu je udarila z glavo ob stož in je kmalu nato izdihnila v bolnišnici. — Pri popraviljanju streha na rotovzu v Mirzuzslagu je padel mladi krovac Karel Radakovič s strehe ter je obledel z utro lobanja. — 62 letni inž. Erik Frischal in njegova 22-letna hčerka Erika, študentka medicine iz Judenburga, sta se smrtno ponesrečila na Reichensteinu. — 21 letna otroška vrtnarica Margita Auerjeva iz Maunterna je padla v Brucku pod vlak. Kolesa so jo razžagala na dvoje. Mlada žena je obledela na mestu mrtva.

Iz Srbije

80 letnico je praznoval v Beogradu dr. Julij G. a. s. i., znan kot vodja nemške skupine v bivši Jugoslaviji. Po rodu je iz Pančeva in je svojčas služboval pri deželni vlad. v Beoni. V Jugoslaviji je organiziral Kulturbund ter je bil prvi glavni urednik novosadškega dnevnika »Deutsches Volksblatt«. Vrstno let je bil narodni poslanec in senator.

ali pesniku je iskal predvsem njegovo prevladujočo sposobnost (faculté matresse). Kot filozof in estet je predvsem zahteval jasnost in red; v tem je bil izrazito latinski človek, kakor je sam dejal: »Najin mojega mišljenja je latinski in francoski«. Vdaje temu, da je bil kot pozitivist stvaren in suhoparen mislec, so se njegovi spisi močno priljubili, saj je pisal v prijetnem poetičnem slogu in vpeljal anekdote ter duhovite opazke, vendar je prav zaradi tega izgubil marsikateri njegov argument doberšen del svoje »rednosti«. V tem pogledu se je dokaj razločeval od svojega učitelja in vzornika, pozitivističnega velikega mojstra A. Comta.

Vzlic vsej zastarelosti njegovih idej in literarno-teoretičnih in umetnostno naturalističnih zamov pa je še vedno ostelo marsikaj za Tainom: tako je njegovo pojmovanje prevladujočih tipov epoh, kakor ga je bil razvil v »Filozofiji umetnosti«, še vedno podnetno. Katastrofa drugega cesarstva 1. 1871. ga je vzbudila k razmišljanju o vzrokih; tako je nastalo njegovo znamenito delo »Les origines de la France contemporaine«. V njem je za razliko od republikanških teoretikov zelo kritično presojal veliko revolucijo. V filozofiji svojega naroda na se je Taine uveljavil s svojim še vedno zanimivim spisom »De l'intelligence«. Pri njem so zajemali teoretske izpodbude pisatelji naturalističnih romanov (Zola l. dr.), za svojih mladih let je videl v njem svojega mojstra tudi Paul Bourget in je posebej v romanu »Le Disciple« pripisal marsikatero Tainovo potezo junaku tega psihološkega romana, filozofu Sixtu.

Smrt Pavla Miljukova. V starosti 85 let je umrl v Nizzi velik ruski zgodovinar Pavel Nikolajevič Miljukov. Z njim izginja s svetovne pozornosti eden najpomembnejših učenjakov ne samo predrevolucionarne Rusije, temveč vse Evrope. Miljukov je bil nemoredevalen značaj in moč čistih rok. Prvotno je predaval zgodovino na univerzi v

Iz Hrvatske

Na srednjih šolah se bo letos končal pouk 31. julija. Po odredbi ministrstva prosvete se bo letos na vseh hrvatskih srednjih šolah končal redni pouk 31. julija. V osmih razredih gimnazij in v zadnjem letniku učiteljskih bo pouk končan 31. junija. Zvečestni izpiti bodo po 1. juliju.

Smrt Franja Šegule. V Daruvaru na Hrvaškem je dne 20. marca umrl upravitelj meščanske šole v pok. g. Franjo Šegula iz Maribora. V marcu je pokojnik dovršil 58. leto starosti. Umrl je začet od kapl. Pokojnik je izvrševal v Mariboru tudi pošte župnika starokatoliške cerkve.

Zemeljski ostanki Zrinjskega in Frankopana bodo preneseni na Ozalj. Dne 30. aprila je bila obletnica smrti Zrinjskega in Frankopana. Ob tej priliki se je Viteški red hrvatskega Zmaja spomnil obeh narodnih junakov in priredil spominsko akademijo. Člani društva nameravajo kosti Zrinjskega in Frankopana pokopati na Ozlju v dostojni grobnici, ki naj postane romarski kraj hrvatskih rodoljubov. Zdaj počivajo zemski ostanki obeh hrvatskih mučenikov v kripli zgrebske nadškofije.

Hrvatska Opera pojde na Dunaj. Člani hrvatske Opere in baleta pojdejo pod vodstvom intendantca prof. Zanika in ravnatelja Jakoba Gotovca 9. julija na gostovanje na Dunaj. Skupno odpotuje 250 oseb, in sicer 72 članov orkestra, 70 članov zborov, 50 članov baleta, solisti in tehniško osebje. Hrvatski igralci bodo odpotovali v posebnih vagonih, ki jim jih je dala na razpolago nemška železniška uprava. Prva predstava na Dunaju bo 10. julija »Ero z onega sveta«. Naslednji dan bodo izvajali balet »Vrsc na vasi«, dne 12. julija pa bodo ponovili »Ero« na posebno željo kulturnega odbora dunajske mestne občine.

GLEDALIŠČE

DRAMA

Torek 4. maja, ob 18.30: *Prva ljubezen*. — Red B.
Sreda 5. maja, ob 18.30: *Veliki mož*. Red Sreda.
Četrtek 6. maja, ob 17.: *V času obiskanja*. Izven. Zaključna predstava za šolsko mladino.

OPERA

Torek 4. maja, ob 18.: *Zemlja smehljaja*. Opereta. Izven. Znižane cene od 24 lir navzdol.
Sreda 5. maja, ob 18.: *Madame Butterfly*. Red A.
Četrtek 6. maja, ob 18.: *Janko in Metka*. Red Četrtek.
Petek 7. maja: *Zaprto*. (Generalna.)
Sobota 8. maja, ob 18.: *Prodana nevesta*. 7. pr. v sezoni. Red Premierski.

F. Lehar: »Zemlja smehljaja«. Opereta v treh dejanjih. Osebe: grof Lichtensteinski — Zupan, Liza — Mlečnikova, Lora — Japljeva, grof Pottensteinski — M. Sancin general — Pianecki, princ Su-hong — Sladoljevi. Mi — Barbičeva, Čang — Debevec, Fu-li — Skrabar, evnuh — Simončić, Dirigent: R. Simoniti; režija in koreografija inž. P. Golovin; naštiri za kostume: J. Vilfanova; klobuki za balet: I. Kunčević; cvetlični aranžman: tvrdka P. Simenc.

Nov Janko v »Prodani nevesti«. V letošnji uprizoritvi Smetanovi komične opere bomo slišali prvine v slogu Janka mladega tenorista Draga Čudna. Marinko bo pela Vidaličeva, Kečala — Lupša, Vaska — Banovec, starič: Janko, Stritarjeva B., Dolničar in Karlovičeva, ki bo nova v partiji matere, Esmeralda bo Barbičeva, manjše partije bodo enako zasledene kakor lani. Dirigent: D. Zebre; režija: C. Debevec; scena: V. Skružny; koreografija: inž. P. Golovin; zborovodja: R. Simoniti.

Naročite se na romane DOBRE KNJIGE!

Moakvi, pod revolucionarnim režimom Aleksandra III. je moral zapustiti svojo domovino ter oditi v Chicago, potem je predaval zgodovino na univerzi v Sofiji, nakar se je vrnil zopet v Rusijo, kjer so mu ponudili stolico na vseučilišču v Petrogradu. Napisal je veliko število del zgodovinske vrednosti. Pisal je delno v ruskem, delno v francoskem jeziku. Ko je v Rusiji nastopil boljševiški prevrat, je zopet zapustil domovino ter se preselil v Pariz, nekaj časa pa je živel tudi v južni Franciji. Tam je napisal zgodovino ruske revolucije, v Parizu pa je urejal ruski emigrantski dnevnik »Poslednje novosti«. Miljukov je užival kot učenjak takšen sloves, da so ga cenili tudi njegovi nasprotniki.

V berlinski Državni operi je bila uspešna krstna predstava nove opere Othmarja Schoecka »Gräfinna Durand«. Libretto je prirejal po E. Chendorfovi noveli. Nova opera se dostojno pridružuje prejšnjim Schoeckovim skladbam, ki se odlikujejo po prikipni melodioznosti.

Odprite Raffaeleove slike. V ameriški Novi Mehiki so našli sliko, o kateri sodijo strokovnjaki, da je Raffaeleovo delo. Slika predstavlja sv. Jožefa in jo cenijo na 25 milijonov dolarjev. »Berliner Börsenzeitung« poroča, da je bila slika pred leti v Španiji in so jo prodali v Mehiko za sorazmerno nizko ceno španski boljševiki. Maurice de Vlaminck, eden izmed znanih sodobnih francoskih slikarjev, je nedavno vzbudil v Parizu pozornost s knjigo »Portret pred smrtjo«. V nji razvija nekako življenjsko filozofijo in hvali ljudi, ki imajo pogum, da pogledajo življenju v oči in v sprejmejo resničnost tako, kakršna je — z vsemi bolestinami in radostmi. Našli so najstarejši Dürerjev risbo. V gradu Reinstejn ob Renu so odkrili risbo, ki izvira po vsej priliki od slovitega nemškega slikarja Dürerja. Risba ima Dürerjev podpis, sgraven pa je pristavljena letnica 1486. Podoba je, da predstavlja risba Dürerjevega četa, katerega je narisal sin v štirinajstem letu svojega življenja.

ZAPISKI

Ob zaključku sezone v milanski Scali

Z uprizoritvijo Verdijeve Traviate je bila zaključena letošnja operna sezona v milanski Scali. V tej sezoni je milanska Scala obhajala 50 letnico prve uprizoritve

Verdijevega »Falstaffa«, proslavila je 300-letnico smrti skladatelja Monteverdija z uprizoritvijo »Odisseje vrtnice«, ter 50. obletnico smrti skladatelja Catalana in predstavo opere »Wally«. Od tujih skladateljev velja omeniti zlasti celotno uprizoritve Wagnerjeve cikla »Prstan Nibelunov« ter prireditve Verdijevega tedna, ki je vsebaj troje znanih oper: Rigoletto, Trubadur in Traviata. Operno gledališče je poleg tega priredilo tudi več koncertov in nekaj baletov.

Hippolite Taine

Nedavno je minilo 50 let, kar je francoska kultura izgubila slovečega predstavnika svoje znanstvene kritike, pozitivističnega in naturalističnega teoretika Hippolitea Taina. Rodil se je 1. 1828. se šolal na šole normalne in postal l. 1853. doktor. Za mladih let je pisal pesmi in izdal satirični roman »Vie et opinions de Thomas Graissdorger« (1867). Opozoril je nase z esejem v Titu Liviju, še prej pa je izdal esej o La Fontainu in l. 1864. vzbudil občo pozornost z obsežno »Histoire de la littérature anglaise«. Izmed številnih njegovih spisov naj posebej opozovimo na knjige »Philosophie de l'art en Italie« (1866), »L'Idéal dans l'art« (1867), »Philosophie de l'art dans les Pays-Bas« (1868). Znana je Tainova teorija o treh smiseljih, ki baje določajo rast stvarjalne osebnosti prav kakor razvoj kulturnih obdobj: rasa, okolje, doba. Njegovi književno zgodovinski spisi slova na posebni metodi združevanja drobnih dejstev (petits faits), ki morajo biti po njegovih lastnih besedah »dobro izbrana, važna, značilna obilno obdana z okolnostmi in vestno zabeležena«, kar da tvori snov eleherne znanosti. Kot literarni zgodovinar je bil Taine

Diplomati v Vatikanu

Berlinski tednik »Das Reich« je objavil iz peresa svojega rimskega korespondenta Louisa Barcate zanimivo sliko o diplomatih v vatikanskem mestu. Dopisnik poroča:

Nevtralen suvereno Vatikanom šteje trenutno 970 oseb. Od teh je 773 vatikanskih državljanov in približno 500 jih pripada duhovniškemu poklicu. Ostali prebivalci te najmanjše države na svetu tvorijo na majhnem prostoru nedvomno največji kolonji diplomatov na svetu. Pri Vatikanu akreditirani diplomatski zastopniki Nemčije, Italije, Japonske, Portugalske, Rumunije, Španije, Slovaške in Madžarske. Stanujejo v sedmih italijanskih stanovanjskih hišah, ki so razporejene v dveh ulicah. Tako rekoče javno in ne nudijo s tem nobene pobude za politične krmbinacije ali za nastajanje govoric. Popolnoma drugačnega pa je usoda 110 diplomatov tistih dežel, ki so v vojnem stanju z Italijo ali ki so prelomili odnose z Rimom. Ti živijo s svojimi družinami in z vsem svojim premoženjem v neki palači v neposredni bližini cerkve sv. Petra.

Prej je nudila ta majhna stara palača za točiše skupinam inozemskih romarjev. — Zda so na njenem prostoru tuji diplomati in gotovo v čisto neprijetnem sosedstvu s svojimi političnimi tekmeci. Tam živijo in delajo drug poleg drugega pod nadzorstvom papeževih cenzur in v prid varstvom vatikanske tajne policije. Nikakor nimajo udobnega življenja, ki tudi politično ni bogato na dogodkih, Venec skrivnosti in pustolovstva obdaja to kolonijo diplomatov popolnoma brez upravičenosti. Izredno tihi »jezuitski« neprodorni milje daje tudi veliki skupini diplomatov in njihovim političnim nalogam pomen, ki ni bil dolejši nikakor potrjen.

Vatikan zelo skrbi za svoj političen sloves. Dovolj vzroka imamo smatrati, da mu je invazija diplomatov malo dobrodošla. V Vatikanu so videli že vnaprej, da bo težko izhajati brez incidentov. Pomislimo samo na pošto, ki jo prinašajo kurjerji za diplomate v Vatikanu. Druga težava so šifrirane brzojavke. Da bi se v Vatikanem mestu izognili težavam je državna pisarna Vatikansega mesta že pred dvema in pol letoma, ko so odšli angleški, poljski in francoski poslaniki iz fašističnega Rima, predlagala tem diplomatom, naj se naselijo v Švici. Sveta stolica se je celo ponudila, da je v ta namen pripravljena dati na razpolago posebnega opolno-močenca državnega tajništva, ki bi poteval v Ženevo, da bi uredil promet z diplomati akreditiranimi pri Vatikanu. Toda v nasprotju s prvo svetovno vojno so prizadete vlade ta izhod odklonile. Po lateranski pogodbi so se torej morali preseliti deleposlaniki in poslaniki v Vatikanseko mesto, kjer se nahajajo pod direktnim papeževim varstvom.

Številčno največje poslanništvo ima v notranjosti Vatikansega mesta Francija. To poslanništvo, s poslanikom Bernardom na čelu, legatskim svetnikom, legatskim tajnikom in drugim tehničnim osebjem šteje 17 oseb. Drugo največje poslanništvo ima Poljska. Ta država vzdržuje pri Vatikanu poslanštvo, ki ima p-leg poslanika še 16 drugih oseb. Sledijo Zedinjene države, ki prav za prav ne vzdržujejo normalnih odnosov z Vatikanom, temveč imajo v Vatikanem mestu samo »osebne« Rooseveltovega zastopnika Pittmana in 6 nastavlencev. Anglijo zastopa opolno-močni minister Osborne d'Arcy Godolphin s 5 uradniki. Slodnjije so tu še zastopstva bivše Jugoslavije, Brazilije, Argentine, Peruja, Bolivije, Kolumbije, Kube, Urugvaja, Ekvadorja, Venezuele in Čungkinga. Da je bilo zahtevam te mednarodne družbe na tako majhnem prostoru ustrezno, ni bilo lahko delo. Prve mesece je bilo dovolj tega mnogo pritžb. Najprej so se diplomati pritoževali, da je italijanska država imela več smiala za njih oskrbo, ker jim je dajala na razpolago več živil. Stalno nadzorstvo po vatikanskih orožnikih je bil naslednji vzrok za uradno posredovanje. Toda nadzorstvo se je izkazalo potrebno, ker so nekateri gospodje, ki niso imeli tozadnega dovoljenja, vedno na novo skušali zapustiti Vatikanseko mesto.

Skrivnost omare

Gospa Duvalova se je živčno sprehajala po sobi. — Zagotavljam ti, Clarette, — je govorila prijateljici, ki je brezskrbno pušč sedela v naslanjaju, — zares sem vznemirjena. Prav zaradi tega sem te prosila, da me obiščeš. Ali moreš razumeti, kako je mogoče, da sem v desetih dneh izgubila kar šest ljubčkov? Če se bo tako nadaljevalo, bom v nekaj mesecih zares ostala sama. Najbolj pa me »zburja« dejstvo, da sem jih izgubila na nenavaden način. — Pripoveduj, — je rekla Clarette.

Gospa Duvalova je pripovedovala: — Vsakokrat, ko sem bila v tej sobi s kakim ljubčkom in sem nenadoma zaslišala korake svojega moža, ki se je iz katerega koli razloga nepričakovano vrnil, sem ga zapodila s postelje in ga prisilila da je z vso obliko šel v to omaro. In kadar je moj mož čez čas odšel sem seveda tako pogledala v omaro in se vedno prepričala o naslednjem: omara je bila zmeraj od zunaj zaklenjena in v nji ni bilo sledu o mojem ljubčku.

Zadnjikrat se mi je tako zgodilo večerj s Pierrrom. Ko sem zaslišala moža, sem ga takoj potegnila s postelje. Odprla sem omaro, a on ni hotel vstopiti. Prebledel je kakor mrtič in me rotil, naj ga rajši skrijem pod posteljo. A ni bilo časa. Koraki mojega moža so se bližali. Z vso silo sem ga potegnila v omaro in spet legla na posteljo. Naravno, uro pozneje ni bilo v omaro nikogar več. Nikdar nisem zapustila sobe. Mislila sem tudi, da ima omara dvojno dno, a kaj kmalu sem se prepričala, da ni res. Zagotavljam ti, draga, da me vse to skrbi in mi ubija živce. Clarette je nemoteno kadila in raztreseno opazovala dim svoje cigarete. — Prenehaj vendar kaditi, — ji je dejala gospa Duvalova — Poklicana sem te da bi mi pomagala, v resnici pa s svojim obnašanjem povzročiš, da sem še bolj živčna. Zakaj nič ne rečeš? Clarette je odložila cigareto. — Svojih ljubčkov — je dejala — nisi mogla najti v omaro iz enostavnega razloga ker si, kadar si jih hotela skriti, v naglici in razburjenosti odprla okno namesto omare in jih prisilila, da so skočili iz sedmega nadstropja. Evo, zakaj Pierre ni hotel vstopiti. Gospa Duvalova se ni mogla ubraniti smeha. — Kako sem raztresena! — je dejala prižigajoč si cigareto.

Tudi dejstvo, da niso imeli diplomatov na razpolago interurbanskih telefonov ter so mogli govoriti z Rimom samo s posredovanjem vatikanske centrale, je sprožilo marsikakšen vzrok za pritožbo. Z izjemo g. Pittmana, ki uživa kot bivši vojni pohajljavec gotove prednosti ter mu je dovoljeno imeti vozilo, nimajo drugi diplomati na razpolago nobenega bencina ter ne morejo pr-ribijati svojih avtomobilov. Začeli so se dolgočasiti. Njih žene niso smele niti v najbolj vročem poletju zapustiti stanovanja brez nogavic. Tudi s kolezarjenjem je bil križ, kajti po Vatikanem mestu se gospe niso smele voziti s kolesi. Zato so ustanovili klub za brdge. Ob nedeljah pa diplomatska zastopstva prisostvujejo predvajanju ameriških filmov, ki prihajajo preko Lizbone v Rim, kjer jih kažejo v pre-

MODA IN DOM

Plašč in obleka po novi modi

Plašč in obleka ki sta izdelana po novi modi, vendar tako solidno, da ju bomo lahko nosile leta in leta, spadata nedvomno med najbolj zanesljive kose naše pomladne garderobe. Druga, bolj modne, bolj fantastične reči nas morda bolj očarajo in prvi hip osvojijo, vendar

pa se prej ali slej vedno povrnemo k preprosto krojenemu plašču in takisto izdelani obleki.

Pas za nogavice

Pas za nogavice moramo večkrat prati četudi je iz gumija. Zaponniti se moramo da umazanja bolj škodi gumiju kakor pa pogosto pranje, razen tega je pranje dosti bolj higi- nično. Če je gumijasti pas že močno umazan, ga pri pranju očistimo z malo trdo krtačko.

Čiščenje perja iz blazin

Najprej kuhamo vodo, v katero damo nekoliko kosmičev mila. V to vodo namočimo perje, ki smo ga prej zasile v vrečko iz tankega tvojirja (tla ali gaza). Potem pustimo perje približno eno uro vreti. Če je milnca po kuhanju zelo močno omara perje ponovno kuhati v sveži milnici. Potem izperemo perje nekolikokrat v sveži vodi, razprostrimo po tleh čisto

starih ameriškega diplomatskega zastop- stva, Poljski poslanik Kazimir Papez, biv- ši profesor na univerzi v Vini, piše knjigo ter se zakopal v vatikansko knjižnico. Fran- coski poslanik dela posnetke za film, an- gleski diplomat pa r-bari v majhnem je- zercu papeževih vrhov ter je nedavno raz- stavil 600 posnetkov svojega pesa.

Ker imajo vsi skupaj malo dela, obrav- navajo skrbno vse govornice, katere jim pri- neslo iz bližnjega Rima, ter se dnevno ob- skujejo med seboj. Trikrat na teden se sv- ečano pojavijo v vatikanski državni pisar- ni ter napravijo uradni obisk. Kadar pa pride kakšen »posebni« odposlanec s svo- jimi »mislimi« in »osebnimi« poslanstvi- ci, so za teden ali dva v središču pozornosti, ki pa kmalu zopet popusti. Tudi takimi kraški tedni senzacij pa ne morejo zabri- sati dejstva, da ta gospoda živi v senči ve- likih dogodkov, ki se odigravajo v svetu izven njih.

Obleka kakor predpasnik

To modno delikateto si lahko ukrojimo z katere koli stare obleke. Iz krovodanega ži- vata obrabljene obleke si izberemo najboljšo

dele za vrhni del »predpasnika«, krilo pa pustimo, kakršno je bilo. Obleka-predpasnik v bistvu ni drugo kakor krilo s pršitimi močno izrezanimi televoinami, h kateremu lahko no- simo vse pomladanske bluze pa tud volnene puloverje v primeru hladnega vremena.

Grahov kolač

Dobro premešajte 2 rumenjaka z 10 dkg sladkorja in malo limonovih olupkov. Potem dodajte četrt kilograma pretlačene kuhane graha (v ta namen lahko vzamete suh grah, ki ste ga prej večer namočile) sneg dveh beljakov in vse skupaj se enkrat dobro pre- mešajte. Zmes dajte v namazan kalup in spe- cite pri zmernem ognju. Pečeni kolač razrežite in namažite s kiselo kasto marmelado (ribizlovo ali šipkovo).

Križem sveta

Spor za knežji naslov. Italijanska kne- žinja Martini Marescotti del Drago je za- prošila italijanskega vladarja za odločitev v sporu, kdo ima pravico nositi knežji na- slov kneza Parranskega. Knežinja pravi, da ima pravico do tega naslova njen prvoro- jencec, kajti knezi Marescotti so že več sto let plemenitaškega stanu. Za priznanje te- ga naslova pa se poteguje tudi knez Ales- sandro Ruspoli, ki pravi, da je zadnji knez iz rodu Marescottijev umrl leta 1885. Kne- žinja Marescotti pobija Ruspoljevo trditve, čeprav je z Ruspoljem v sorodstvu. Kne- žinji Marescotti pa so dale prav vse sodne instance, istočasno pa so bile zahteve kne- za Ruspolija zavrnjene.

Živila ne smejo biti več v izloženih oknih. V Nemčiji je izšel odlok, ki prepo- veduje razstavljanje živil v izloženih oknih trgovin. V izloženih oknih sme biti raz- stavljeni samo tisto blago, ki je namenjeno splošni prodaji, na pr. sardje, zelenjava, div- jačina, ribe itd., toda tudi to le v primeru, če so trgovine, ki razstavljuje blago, že pre- vabile kupec na takšen način. Vse drugo blago razstavlja v izloženih oknih pa je strogo prepovedano.

Zagonezni zobobol. Nemški listi poro- čajo, da napadajo pilote v letalih čeda je bolj bolečine v čeljustih in zoboh. Posebno letalci v lovih se brklo pritožujejo, da ču- tijo večkrat v spodnji in zgornji čeljusti hude bolečine. Vojaški zdravniki se naha- jajo pred zagonetko. Doslej niso mogli ugotoviti, odkod izvirajo takšne bolečine, ki nastajajo najbrže zaradi nenadne ep- embe zračnega tlaka, katerega povz. oča mrzlični način borbe v zračnih višavah.

Zlato v Pireneih. Vasica Gloranos v Pi- renejih bo menda postala novo prizorišče lova na zlato. Že v srednjem veku so zasle- dili menihi odkone cerkve v bližini reki zlata zrnca, iz katerih so dali vlti posode

Preseljevanje prebivalstva v Dobruži. Rok za prostovoljno izmenjavo rumunske- ga in bolgarskega prebivalstva v južni in severni Dobruži je bil podaljšan do 1. no- vembra. Osebe, ki se hočejo izseliti, morajo do 31. maja podati tozadeno izjavo. Pre- seljenecem bo stroške povrnila država. Tudi Bolgari in Rumuni, ki so v vojaški službi, imajo možnost preselitve.

Dragocena zbirka cvetlic zgorela. Pri nekem požaru v Hudiksvallu na švedskem je te dni zgorela dragocena zbirka cvetlic pokojnega prošta Reinharda Matsona. Matsson, ki so ga imenovali kralja cvetlic, je desetletja svojega dela posvetil raziska- vanju cvetlic. Vse svet je prepoznal, da je spoznal različne družine cvetlic in jih po možnosti zasadil na svojem vrtu. Njegovi dragoceni herbariji so bili že leta 1941, zaradi ognja znatno skrčeni, toda tedaj je

Nezadosten dokaz

WILKIE COLLINS. Detektivski roman.

Ko je prišla na konec hodnika, je zaslišala lahek šum. Pohitela je po stopnicah v zgornje nadstropje, v strahu, da je ne bi kdo zalotil ter od tam pogledala preko stopniščne ograje navzdol. Videla je Dexterja, ki je, skakaje po rokah kakor opica, gledal skozi ključavnice, z očitim namenom, da bi odkril cloveka, ki je ob dveh ponoči šel iz svoje sobe. Očitno je zamenjal Febo z Heleno, tem bolj, ker je služabnica pozabila odložiti gospejin plašč, ki ga je nosila. Bil je že dan, ko se je Helena vrnila iz Edimburga, običena v plašč in klobuk, ki si ga je bila izposodila pri neki prijateljici. Voz je pustila na cesti in prišla v hišo skozi vrtna vrata, ne da bi jo Dexter ali kdor koli drug opazil. Čudill se boste, da Dexter ni omenil, kaj je bil videl na svojem nočnem potovanju, toda vzrok temu je dogodek, ki je tega jutra obrnil vso hišo na glavo. Toda, draga gospa Woodville, vam je slabo. Morda je tudi tu prevročje. Dovolite mi, da odprem okno.

»Draga hčerka,« je tiho dejal Benjamin, »kaj se vam je pripetilo?«
»Peljite me domov, pa boste izvedeli,« to je bilo vse, kar sem mu mogla odgo- voriti.

Dvajsetčetrto poglavje

BRANILEC MOJE MODROSTI

Prenesa sem svoje delovanje iz Londona v Edinburg, šele dva dni po večerji pri majorju Fitz-Davidu sem si opomogla; moji načrti so bili porušeni. Po krivici sem s tolikšno lahkomiselnostjo sumila ne- doležno žensko, krivično je bilo, da sem govorila celo drugim o sumnjah, preden sem se prepričala, ali so osnovane; napo- sled sem bila krivična, da sem smatrala za sveto resnico slučajne Dexterjeve domneve in sklepe.

Po Benjaminovem nasvetu sem sklenila poiskati nasveta pri cloveku, ki me bo lahko vodil ter sem se odločila, da se za- tečem k advokatu Playmuru, Evstahijejevemu branilcu, v katerega sem imela toliko za- upanja. Benjamin si je preskrbel naslov advokatovega poročevalca v Londonu ter dobil od njega priporočilno pismo za ad- vokata Playmora. Še isti večer sem odpoto- vala z Benjaminom v Edinburg. Čez dan sem pisala Miserrimus Dexterju, ter mu sporočila, da moram zapustiti London za nekaj dni ter da mu priidem takoj po povratku poročat o razgovoru z gospo Clarindo.

Njegov odgovor so mi prinesli nemudoma v Benjaminovo hišo:
»Moja draga gospa Valerija, clovek nagle odločitve sem. Med vrsti- cam Vašega pisma sem bral to, če- sar niste napisali. Gospa Clarinda je omajala vaše zaupanje vame. Od- ločeno! Moram torej s svoje strani omajati vaše zaupanje vanjo. V osta- tne se ne jezim na Vas. Mirno pri- čakujem Vašega cenjenega obiska. Vedno Vaš prijatelj in oboževalec Dexter.«

Naslednjega dne po najinem prihodu v Edinburg sem šla takoj k advokatu Play- moru.
»Star prijatelj vašega moža sem,« mi je dejal in mi krepko stisnil roko. »Srečen sem, da se lahko seznanim z ženo svojega prijatelja. Hočete sestri? Vesel bom, ako vam morem koristiti in vas seznaniti s svojo ženo.«

»Jako dobri ste, gospod doktor, toda ver- jemite mi, da sem ta trenutek tako oblo- žena z bremenom svojih skrbi, da bi bila kaj zalostna tovarišica vaši gospe soprog. Kakor ste lahko videli iz pisma, ki sem vam ga izročila, prihajam k vam v silno važni zadevi. Nahajam se v mučnem polo- žaju in prišla sem vas prosit nasveta. Pre- seneneči boste, ko boste slišali to, kar vam hočem povedati in bojim se, da vam ne bi odvzela preveč vašega dragocenega časa.«

»S svojimi nasveti in s svojim časom sem vam popolnoma na uslugo. Povejte mi, kako naj vam pomagam in nikar se ne bojte, da vas bom vpraševal o podrobnostih, ki mi jih ne bi hoteli sami povedati.«

Razložila sem mu vse od začetka do kraja. Kakor iz odprte knjige sem lahko brała z njegovega obraza občutke, ki so se porajali v njem ob mojem pripovedovanju. Ko sem mu pripovedovala o ločitvi z možem, se mu je na obrazu zrcalilo iskreno sočustvo in moj trdni sklep, da popravim škotsko razsodbo, ga je hkratu presenečal in spravljal v začudenje. Smehljaj se je, da sem sumila gospe Beauelyjevo, ko pa sem ru pripovedovala o svojem razgovoru z Dexterjem, je bil globoko pretresen. Po- slušal me je z največjo pozornostjo, večkrat je vzdrgetal in pomenljivo namršil obrvi. Večkrat sem ga slišala, kako je mrmral:

»Ali je mogoče? O, to je resna stvar! Ali je mogoče, da lahko prikrivanje pri- vede tako daleč?«

Prekinila sem ga; nisem hotela, da bi zadržal zase svoje misli.

»Zdi se mi, da ste zelo presenečeni.«
»Ne le da sem presenečen, odprli ste mi popolnoma nov pogled v to zadevo, zdaj vidim zares čudno možnost in verjetnost.«
»Z ozirom na zastrupljenje v Gleninchu?« sem vprašala.

»Da. A dovolite mi, da se vrnem nekoliko nazaj in da vam smem zadati nekaj vpra- šanj.«
»Pripravljena sem vam odgovarjati. Kje hočete začeti?«

»Z vašim obiskom pri Dexterju, v družbi z vašo taščo. Ko ste vprašali gospoda Dexterja, ali ima kako svoje mnenje o smrti Sare Macallanove, vas je, ako sem prav razumel, začudeno in nezaupno po- gledal.«

»Da, jako nezaupljivo.«
»Nato mi je zastavil več vprašanj v zvezi z Dexterjevim vedenjem, naposled je vzel pero in papir ter si jel beležiti posamezne točke.«

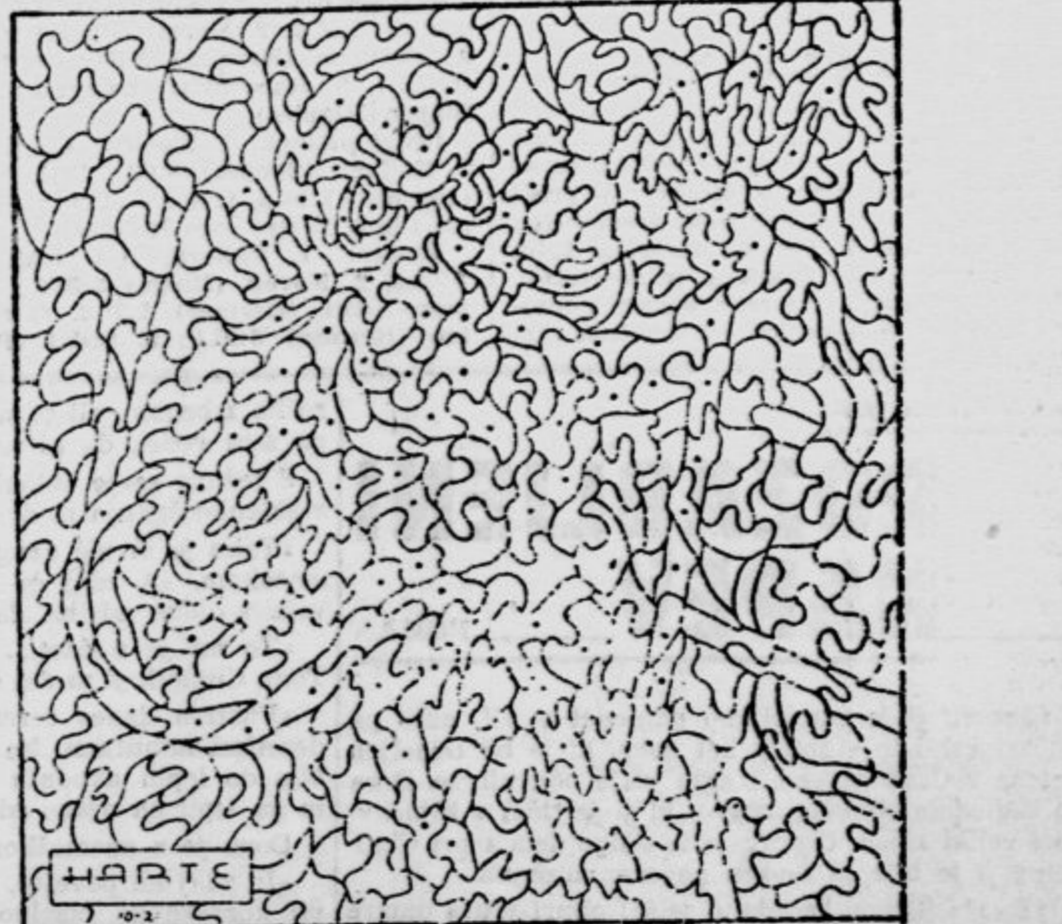
»Sedite in berite preko mojega ramena beležke, ki si jih bom zapisoval, tako boste lahko videli, kakšne misli se bodo pora- jale v moji glavi!«

Sedla sem k njemu ter mu brez okleva- nja in zadrege gledala preko ramena.
Začel je pisati:
»Zastrupljenje v Gleninchu. — Vpraša- nje: Kakšno mnenje ima Dexter o zastrup- ljenju? Kaj ve on o tej stvari?«
Odgovor: Ima svoje mnenje, ki pa ga nikomur ne zaupa. Bojazen ob misli, da bi ga utegnli kdo odkriti. Očitno mu je odleglo, ko je spoznal, da se to ne bo zgo- dillo.

KAJ VEM? KAJ ZNAM?

- 209. Kaj je atavizem?
- 210. Katera je najtrša snov, kar jih po- znamo?
- 211. Katero bitje ima v primeri z ostalim telesom največje možgane?
- 212. »Ni angel!«
A če ne predstavlja angela, kaj nam zgor-

- 206. Na Francoskem se možki v gledali- šču odkrijejo šele tedaj, ko se dvigne za- vesa.
- 207. Najobčajnejši pripomoček 1.870 malarije je kinin.
- 208. Križanka:
Vodoravno: 1. pikapolonica, 11. are- na, 12. opal, 13. Re, 14. Ares, 16. Gita,

nja slika sploh podaja? Kako bi mogli to ugotoviti?

Rešitev nalog 1. t. m.:
205. V prejšnji vojni so imeli kanarčke po strelskih jarkih, ker začitijo ptice plin- ske napade prej nego ljudje.

bil prizadet le manjši del zbirke. Zda je ogenj v stanovanju Matssonove vdove uni- čil vso zbirko.
Velika tatvina. Te dni so neznanj tatovi vdrl v stanovanje francoskega državljan- a Darlaba, ki stanuje v pariškem predmestju Auteuilu. Odnesli so mu za 8 milijonov frankov vrednosti deloma v draguljih, delo- ma v gotovini.

NAROCITE SE NA ROMANE

DK

DOBRE KNJIGE

- 18. Ani, 20. Amor, 22. r. o. f. 23. vaza, 25. osat, 27. po. 28. Aron, 30. minor, 32. Ni- kola, 33. Atila.
 - Navpično: 1. paravan, 2. Irena, 3. k. e. 4. Ana, 5. para, 6. losos, 7. op(ue), 8. nag. 9. Ilir, 10. anafora, 15. Emona, 17. topol, 19. Izak, 21. rema, 24. a. r. o. 26. Tit, 29. ol, 31. ni.
- V GOSTILNI
- Breda se skloni k namiet in ji šepne:
»Mamica, vprašaj gostilničarko, kaj je prinesla moji kavli!«
Mamica: »Zakaj?«
Breda: »Prav izvrstna je videti za lov- ljenje mih. V moji skodelici plavajo še...

SPORT

Pet ur pri Hermežanih

Na stadionu v Šiški dve tekmi za točki in uspela privedev na tekališču

Ljubljana, 3. maja.

Skrajnimogredje in brez posebnega vnemnega hrupa smo se znašli sredi velike sportne sezone, v znamenju katere je večerajnja nedelja potekala skoraj presenetljivo bohotno. Ne moramo gledati senzacij na terenu in tudi ne glede novih pridobitev na organizacijskem polju, temveč predvsem zato, ker je še enkrat pokazala, da Ljubljana le ni gluha za sport in je v 40 letih, odkar so se pojavili nekje na travnikih prvi znanilci sportnega gibanja, vendarle v njej mnogo ljudi, ki se tu in tam spet povrnejo na sportne terene. Tako nekako je bilo večeraj, ko se je na stadionu Hermesa v Šiški zbralo

nad 1500 gledalcev,

da bi si ogledali pestri spored v obliki dveh prvenstvenih tekem v nogometu in obenem tudi drugega nastopa naših atletov v izbirni tekmi za veliko nagrado za srednje proge, med katerimi je bilo mnogo takih, ki jih morala še ni bilo na podobnih prireditvah, precej pa tudi takih, ki so si po dolgem spet enkrat zaželeli nekaj sportnega užika. Vreme, ki ga je v predvečerju motil ponizek dežek, je bilo v splošnem kakor naša za sportnike in prepričani smo, da so večerajšnji obiskovalci v glavnem zadovoljni zapuščajni prostor. No, seveda brez pripombe tudi tukaj ne pojde; prireditelji so imeli nekoliko pomanjkljivo rediteljsko službo, kar se je precej mučno opazilo pri obeh lahko-tletskih vložkih, kjer bi bilo treba v ostalem publiko tudi obveščati o dogodkih na tekališču, in pa ono oihajanje množice z igrišča skozi edino odprto polovico stranskih vrat bi bilo treba v bodoče — če bo ljudi toliko — urediti nekoliko drugače, tem bolj, ker je v ostalem že vse pripravljeno za take primere. Ne glede na vse take majhne nedostatke pa je večerajšnji pestri spored pri Hermežanih še bolj okrepil naše prepričanje, da je letošnja sportna sezona v razmeroma živahnem razmahu in bo kar ustrezala potrebam in okoliščinam, v katerih živimo.

Glavni del sporeda sta tvorili — kakor že rečeno — dve nogometni tekmi za točke, v katerih sta pobrala vse izkupiček favorita Mladika v II. in Ljubljana v I. razredu v dvoboju z Vičem odn. Hermesom. Tudi izida sama

4:2 za Mladiko

in

5:1 za Ljubljano

govorita precej glasno v prilog obema zmagovalcem, toda dejansko sta obe igri — predvsem kajpa druga — potekali v živahnih akcijah na obeh straneh, tako da se je Vič sem in tja že zibal v tih nadi, da bo po doseženi razliki 3 : 2 dosegel izenačenje in tudi Hermesa se je več kakor pot ure uspešno upiral nevarnim napadom Ljubljane, klonil pa tudi pozneje ni, ko se je mreža začela tresti in polniti z izvrstnimi žogami vsak dan boljše napadalne vrste pod vodstvom Sandija Laha

Enajstoria iz II. razreda

— Vič in Mladika — sta zaigrala predvsem s silnim elementom, pa tudi tehnično so ti mladi in najmlajši aktivni pristaši okroglega usnja od nedelje do nedelje bolj iznajdljivi. Bolj kakor kdaj poprej so to pot ugažali viški nogometaši, ki si kljub najboljšemu nasprotniku iz svoje srede, s katerim so imeli opraviti, niso dali vzeti, da bi v predvečerju ne zaigrali tudi na svojo pest in res tudi dosegli časten končni izid. Sprva je kazalo slabo in 3 : 1 je bila razlika med obema nasprotnikoma po prvih 45 minutah igre, toda po odmoru so gostje z Viča znižali na 3 : 2, dokler niso slednjih boljše izdelali v mrežo še enkrat in tako začeli usodo Vičanov. Proti koncu je obema strankama že začelo primanjkovati sape, tako da se je igra zaključila vse prej kakor v prvotnem zagonu. Zmagi Mladike gotovo ne gre oporekati, je pa po vsem, kar je že pokazala letos, bolj ali manj skromna. Tekmo je sodil g. Zajec.

Moštvi I. divizije

— Hermes in Ljubljana — poznamo že dolga leta, toda to pot sta bili spet bistveno drugačni kakor že tolikokrat. Medtem ko so belo-zeleni (črno-zeleni so bili večeraj) prišli na igrišče v svoji najmočnejši sestavi (od Rožiča in vratih do Pepčka na levem krilu so bila vsa mesta zasedena polnovredno; so morali šiškarji — menda v zvezi z majhno krizo, ki je posledica velikonočnih raz-

A. ALEXANDER:

31

POZABLJENI NAPEV ROMAN

Ciupplik ji je zamišljeno pogledal v oči, nato pa počasi vstal in stopil v kot sobe, ki je bil oddeljen s težo svilen zavos. Naglo jo je odgnil, in Dora je zagledala stensko omaro, ki ji je tičal v ključavnici veliki ključ. Čeprav je že dolgo delala pri Ciuppiku, ji je bila ta omara povsem neznana. »Evo!« S temi besedami je šef odprl vrata omare ter pokazal na vrsto pločevinastih posod in steklenih krogel različnega obsega. »Tu notri so vzorci raznih novih, še ne preizkušenih izumov mojih inženjerskih. Uro še ni, kar mi je prinesel eden izmed njih poskušajo novega razstreliva, ki ga je izumil... Ne vem, ali je slučajno ali ne, in mislim celo, da bo zelo težko dognati; a nekaj je gotovo: ko bi se bil ta peklenjski stroček sprožil, bi bil novi izum mojega inženjerja razdejal vse hišni blok.« »Torej vidite, da ste bili junak!« je vztrajala Dora. »Prazne marnje!« se je nerodno otrešel. »Pogumem nisem, še malo ne. Narobe: celo strahopeten znam biti, od sile strahopeten! Toda strahopetnost je sestra previdnosti. Ko bi bil mislil, da se lahko

rešim z begom, ali bi si bil nabrusil pete! Na žalost pa sem vedel, da ni več časa... to.« S težavo se je sklonil in vzel iz skritega predala steklenko žganja in dva kozarca. »Tako je in nič drugače!« je dodal z bežnim nasmeškom. »A zdaj ga popijva kozareček, da si privrežva dušo: mislim, da sva oba potrebna krepčila.« »To mi je v čast...« je Dora obšestno začela. Toda Ciupplik ji ni dal dokončati. »Pustiva danes ceremonije!« je vzkljnil. »Pred desetimi minutami, ko ste planili tu noter, vam ni bilo do lepih uvodnih besed!« Vzdignil je kozarec in ga izpil na njeno zdravje. Dora je z nasmeškom storila takisto. »In zdaj mi povejte, kar veste.« Ciupplik je postavil kozarec na pisalno mizo. »Mislim, da je vaša današnja zamuda v nekakšni zvezi s peklenjskim strojem.« Mladenka je prikimala; nato je z rdečico na obrazu opisala svojo snočno pustolovščino in ponočni obisk na svojem stanovanju. Ciupplik jo je postljal z vso pozornostjo in ji ni niti enkrat segel v besedo. »Ali vam je zdaj jasno, zakaj se je neznanec prikradel v vaše stanovanje?« je vprašal, ko je dekle končalo svojo povest. »Nisem še utegnila premišljevat! o tem,« je odgovorila. »Stvar je jasna kakor beli dan!« je vzkljnil Ciupplik. »Snočnja zločina sta spoznala, kako neprevidno je bilo, da sta vprično s govorila o svojem naklepu zoper mene, in sta vam hotela ubraniti, da bi me za

4:00.4, 6. Koritnik (PL); 7. Bezaj (H.); 8. Rancetti (neorg.); 9. Kadunc (Zabjak); 10. Mozetič (H.) in 11. Bizjak (H.). — Plemičar (H.) je odstopil.

Tekmovanje so vodili funkcionarji in sodniki L. a. zveze — sami preizkušeni delavci s tega področja, ki so po daljšem odmoru spet lahko nastopili na terenu. Nekateri novotarije za opravljanje sodniških poslov so pospešile organizacijo in poslovanje. Seveda velja tudi za sodnike — da je treba »trenirati«.

Tekmovanju je prisostvoval zaupnik CONI-a comm. Buratti, ki je poklonil darilo CONI-a za društvo z najštevilnejšo udeležbo ljubljanskemu GILL-u, ki ga je zastopal prof. Carcano. Tudi med tekmovalci in v sodniškem zboru so bili zastopani nekateri iz starih pokrajnih Italije.

Še nekaj nedeljskih dogodkov

V Rimu je bila v nedeljo odigrana prva kvalifikacijska tekma za obstanek v diviziji A, in sicer med Barijem in Venezo. Srečanje se je končalo neodločeno 1:1 (0:0). Zdaj sta na sporedu še dve taki tekmi, in sicer med Venezo in Triestino ter med Triestino in Barijem.

V tekmi za italijanski pokal je isti dan Genova zmagala med Vicenzo z 1:0 (0:0). Osmi udeleženec zaključnih iger je torej Genova, ki bo igrala z Biogno, ostali trije pari pa so: Venezia—Udinese, Torino—Milano in Lazio—Roma.

Odgodena prvenstvena tekma iz divizije B med Brescijo in Spezjo je bila tudi ta dan na sporedu, in sicer na igrišču v Rapallu. Zmagala je Brescija z 2:0. Spezja je po tem porazu že daleč zadaj v tabeli in ne spada več med kandidate.

Gorizia je v izbirni tekmi za prestop v divizijo B igrala v Leccu in zmagala s 3:1.

Zbor lahkoatletičkih sodnikov (službeno). Obveščamo gg. sodnike, da je zbor vseh sodnikov za srednjeolsko tekmovalstvo danes 4. t. m. ob 14 na Stadionu ob Ciril-Metodovi cesti. Naprosamo vse gg. sodnike — tudi one, ki niso bili posebej obveščeni — naj se ob določenem času polnoštevilno javijo vrhovnemu sodniku. Predsednik.

Zanimivosti

Čevlji na švedskem bodo racionirani. Iz Stockholma poročajo, da bodo od 1. maja dalje čevlji na švedskem racionirani. Pod zaporo bodo tudi gumasti čevlji in galoshe.

Brazilska bo racionirala sladkor. Brazilska vlada je sporočila prebivalstvu, da bo poraba sladkorja na njenem ozemlju v najkrajšem času racionirana.

Zadovoljiva tobačna letina na Grškem. Iz Atene poročajo, da je zadnja tobačna letina v pokrajini Ismir ob Egejskem morju dala 32 milijonov kilogramov tobaka, to je štiri milijone kilogramov tobaka več kakor lansko leto.

Pes z gorečim repom. Iz San Sebastiana poročajo, da se je v nekem stanovanju razletela petrolejska peč, ki jo je zakuril neki kmet v svojem stanovanju. V bližini peči se je v trenutku eksplozije nahajal domači pes, ki se mu je vnel košati rep. Pes je stekel z gorečim repom na senik, kjer je z njim otepal po senu, da se je vnel. Ogenj je gospodarske poslopje upepelil. Ko so gasilci razkopavali razvaline senika, so našli pod njimi tudi zoglekno truplo psa.

V Angliji je razdejanih 3 milijone hiš. Portugalski tisk poroča, da je bilo od začeta vojne v Angliji porušenih ali hudo poškodovanih na 3 milijone hiš.

Kanarski otoki so bili pred 460 leti priključeni Španiji. Na obletnico v ponedeljek so ta dogodek slovesno proslavili. Odprta je bila razstava, na kateri so bile razstavljene slike, ki spominjajo na zgodovinski dan.

Radio Ljubljana

TOREK, 4. MAJA 1943-XXI

7.30: Lahka glasba. 8.00: Napoved časa; poročila v italijanski. 12.20: Plošč. 12.30: Poročila v slovenski. 12.45: Operetna glasba. 13.00: Napoved časa; poročila v italijanski. 13.10: Poročila v slovenski. 13.12: Koncert radijskega orkestra. vodi dirigent D. M. Šijanec. Pisana glasba. 14.00: Poročila v italijanski. 14.10: Moderne pesmi, vodi dirigent Zeme. 14.45: Komorna glasba. 15.00: Poročila v slovenski. 17.00: Napoved časa; poročila v italijanski. 17.10: Pet minut gospoda X. 17.15: Plošč »La Voce del Padrone — Columbia«. 19.30: Poročila v slovenski. 19.45: Politični komentar v slovenski. 20.00: Napoved časa; poročila v italijanski. 20.20: Pripombe k dogodkom. 20.40: Pasion po sv. Mateju, uglasbil S. Bach. V odmoru: Predavanje v slovenski. Po končani operi: Poročila v italijanski.

Prva vožnja pod morjem

Podmornico je izumil nemški strugarški pomočnik Wilhelm Bauer

Približno 90 let je minilo, odkar so delali v pristanišču v Kieju prve poskuse s čolnom inž. Wilhelma Bauera. To je bil predhodnik sedanje podmornice. Kakor mnogi izumitelji, je moral tudi genialni strugarški pomočnik in podčastnik Wilhelm Bauer premagati mnoge ovire. Že pred njim so sicer poskušali fiziki zgraditi naprave za bivanje pod vodo. Toda praktičnega pomena njihovi poskusi niso imeli, ker se ni nobenemu fiziku posrečilo uporabna rešitev vprašanja vožnje pod morskno gladino. Bauer je ubral svojo dobro premišljeno pot. Na prejšnje poskuse in prizadevanje drugih se ni oziral, odločil se ni za petapljaški zvon, temveč je zgradil potapljaški čoln, v katerem sta bili dve posodi za vodo. Če so bili posodi naplinali, se je čoln potopil, če sta bili prazni, se je pa čoln dvignil. Čoln je bil seveda zgrajen tako, da ni mogel vanj prodirati zrak.

Tako je bila zgrajena prva uporabna podmornica, ki so ji pa bile potrebne še mnoge tehnične izpopolnitve, da je dosegla sedanjo konstrukcijo. V Dilligenu ob Donavu leta 1822. rojeni Wilhelm Bauer se je najprej ukvarjal z drugim izumi. Že kot 18-letni prestovoljec v 4 bavarskem polku je izumil posebno dvigalo za topove. Ko se je leta 1848. udeležil bitke pri Düppelnu, je prišel na misel razstreliti most pri Songerburgu, da bi se danska vojska ne mogla umakniti. To bi bilo pa mogoče samo, če bi se približal mostu pod vodo. In ta ovira je ostala Bauerju dobro v spominu. Mislil je na to tudi po povratku v augsburško garnizijo. Poskuse je delal z jajčnimi lupinami in počasi so dobivali otpljivo obliko. Da bi mogel svoj izum praktično preizkusiti, je vstopil Bauer kot podčastnik v schleswig-holsteinsko vojsko. Njegov izum »potapljaškega čolna« je vzbudil zanimanje vrhovnega poveljstva, ki mu je dalo na razpolago 30 pruskih tolarjev za gradnjo modela. Model je bil v kratkem zgrajen in v kielcem pristanišču so delali pred mornariško komisijo z njim prve poskuse. Čeprav je vzbudil zaupanje, niso več hoteli Bauerjevih poskusov podpirati. Ko so zahtevali za posojene tolarjev izročitev modela, je Bauer razbil napravo, da bi mu jo ne mogli nihče ukrasti.

Toda misel potapljaškega čolna je bila že prodira. Ko je slišal o Bauerjevem izumu poveljujoči general schleswig-holsteinske vojske, je imenoval odbor, ki mu je bilo naročeno, naj zbere potrebna denarna sredstva za gradnjo takega čolna. Leta 1850. je bil čoln zgrajen in v prisotnosti velike množice radovednežev so ga v kielcem pristanišču spustili na morje. Čoln je bil dolg 7,9 m, visok 3 m, širok pa 2 m. Za pogon mu je služilo kolo, ki ga je bilo treba poganjati z nogo. Mornariška komisija se pa ni točno držala Bauerjevih načrtov, ker je hotela shediti na času in denarju. Tako so se pokazale razne pomanjkljivosti, ki pa izumitelj za nje ni mogel odgovarjati.

Prišla je pa še katastrofa, in sicer med prvo vožnjo z Bauerjevim čolnom leta 1851. Napačno so bil položili v čoln eno železno traverzo in posledica je bila, da se čoln ni potopil v vodoravni legi. Dober stot težak kos železa se je zvalil v zadnji del čolna, ki se je postal poševno. Bauerjeva spremelovalca sta začela godrnjati in Bauer jih je moral s samokrosom v roki prisiliti k pokorščini. Po brezuspešnih poskusih in napetem čakanju 7 dolgih ur so gledalci obupali, da bi posadko čolna še kdaj videli. Prof. Christian vnet Bauerjev pomočnik, je nagovoril razburjeno množico in v govoru se je že postavil od nesrečne posadke. Tedaj se je pa zgodilo nekaj nepričakovane. Močan vrtinec je dvignil vse tri člane posadke na morskno gladino. Posrečilo se jim je bilo zlesti iz potapljaškega se čolna in imeli so srečo, da jih je zgrabil močan morski tok in jih dvignil na površje.

Ta katastrofa je ležala lici prokletstvo nad izumom in nihče več v Nemčiji se ni hotel ukvarjati z njim. Celo Anglija in Francija nista kazali nobenega zanimanja

za izum. Tako je nastopilo leto 1855. Angleško vojno brodoge je blokiralo petrograjsko pristanišče. Bauer se je odpejal v rusko prestolnico in ponudil svoje načrte ruski admiraliteti. Sprejeti so bili z navdušenjem. Že čez dva dni je začela leuchtenberška ladjevednica graditi Bauerjevo podmornico, ki je bila zgrajena leta 1855. In Bauer je doživel veliko zadoščenje, kajti izkazalo se je, da je njegov čoln uporaben. Pred Kronstadtom je napravil s svojim čolnom 133 posrečenih vženj in s posadko 30 mož je ostal pod vodo do 7 ur.

Pozneje je doživel Bauerjev čoln še eno nesrečo, in tedaj je nastalo vprašanje »kaj?«. Navzlic temu je bil pa priznan Bauerju naslov podmorniškega inženjerja in majorski čin. Ko se je Bauer leta 1855 vrnil v München, mu je podelil bavarski kralj častno rento, ki mu je omogočila nadaljevati poskuse. Še vedno so mu rojile po glavi misli na uporaben potapljaški čoln. Pa tudi tretja podmornica, ki jo je zgradil z mnogimi izpopolnitvami, se je potopila v kielcem pristanišču zaradi nesposobne posadke. Ko je Bauer 1875. v Münchenu umrl, pač ni slutil dalekosežnosti svoje genialne ideje, ki je ni mogel uresničiti zgolj zaradi pomanjkljivega tehničnega znanja in nezadostnih tehničnih pripomočkov.

Dubberton

Lord Dubberton, eden izmed članov lordske zbornice, znan po svoji domisljivosti, se je izprehajal nekod po travniku Bik, ki s tem očividno ni bil zadovoljen, se je srdilo zakadi proti njemu. Prestrašeni lord je začel seveda na vso moč bežati in prihitel je do plotca, ki ga je v strahu preskočil, kakor da je še mladenič.

— Gospod, kaj pa to pomeni? — je nahrtil moža, ki ga je zagledal na drugi strani plotca, — kako si drzneš puščati to beštijo brez nadzorstva na travniku?

Možakar pa je mirmo skomignil z rameni. — Kaj pomeni to, — je kričal razjarjeni lord. — Ali veste, kdo sem? Jaz sem lord Dubberton, član lordske zbornice. — Zakaj pa gospod lord ni na to opozoril bika? — mu je odgovoril kmet smeje.

Newton

K slavnemu angleškemu fiziku Newtonu je prišel na dom nekdo, ki bi bil rad govoril z njim. Povedali so mu, da je Newton v svojem kabinetu in da ga tam nihče ne sme motiti; zato naj počaka od obeda v jedilnici.

Gost je sedel za mizo in kmalu je prinesel sluga skledo z juho. Gost je mislil, da je juha prinesena zanj in jo je pojedel. Takoj potem je pa vstopil v jedilnico Newton, ki je bila juha pripravljena zanj. — Izvolite še malo počakati, da poobedujem, potem bova pa v miru pokramljaja, — je dejal gostu. Dvignil je pokrov sklede, da bi si napolnil krožnik z juho.

— Oh, kako raztresen sem! Glejte, pozabil sem, da sem že obedal... je dejal gostu, ko je opazil prazno skledo.

London

Slavni kipar London je prišel nekega večera v pariški Theatre Français. Predstava se je že bližala koncu, on pa je hotel v gledališče, ne da bi čakal zunaj, ker se je bil s prijatelji domenil, da pojdejo po predstavi skupaj pokrokat.

— Kako vam pride na misel, da bi vas moral pustiti v gledališče brez vstopnice? — je vprašal po kratkem prekanju biljeter Hondona.

Hondon je ponosno pokazal s prstom na Voltairov kip v veži, ki ga je bil izdelal on in samozavestno je odgovoril: — Tegale sem napravil jaz.

— Izvolite, izvolite, — je dejal biljeter in mu brž odprla vrata. — Voltairovemu očetu morajo biti naša vrata vedno na stežaj odprta.

Potrti javljamo, da je preminul naš ljubljani soprog, oče, stari oče, praded, svak, stric in tast, gospod

SREČKO VIZJAK

sprevodnik drž. železnice v pokoju

v 81. letu starosti.

Pogreb dragoga pokojnika bo v sredo 5. maja t. l. ob 17. uri popoldne iz kapelice sv. Andreja na Zalah.

Ljubljana, 3. maja 1943.

ZALUJOČI OSTALI

»Zdaj bi vas prosil, da me odvedete v oddelek za prevzemanje poštnih zavitkov,« je dejal.

»Čemu pa to?« je ušlo Ciuppiku. »Ali mar mislite...?«

Hearn je skomignil z rameni. »Če bi kaj mislil, vam ne bi jermal dragocenega časa in vas nadlegoval...« Prekinil se je, nato pa dodal: »Nekaj vem, a treba je, da mi takoj pokažete oddelek, ki ga želim.«

Ciupplik ni skušal prikriti svoje nejevolje, ko se je naglo obrnil in odšel iz sobe, da mu pokaže pot. Tudi Dora in Huntington sta krenila za njima, in sočutni nasmešek, ki je igral zasebnemu detektivu na ustnicah, je razločno kazal njegovo majhno zapanje v kapetanove zastarele preiskovalne postopke.

Ko so prišli v veliko dvorano, kjer je kakih petnajst uslužbencev marljivo opravljalo svoj posel, je kapetan zamišljeno obstal med vrati in jih po vrsti, čeprav dozdevno le površno, obletel z očmi.

Mahoma pa je stopil k drobnemu mladeniču nizke postave, ga dobrodušno udaril z roko po ramenu in glasno zaklical:

»Hej, mladi človek! Bi šli nekoliko z menoj?«

»Zakaj?« je fant osupnil. »Kaj želite?«

»Najprej vas odvedem malce na čisti zrak,« je neprilicno odvrnil mali kapetan. »Bivanje bo zastoj in počutili se boste izvrstno.«

Fant je prebledel kakor mrič. »Saj nisem nič napravil,« je zastokal. »Verjemite mi, da nisem bil jaz...«